

Съдържание

Новини	2
Хуманизмът — фундамент на библиотеките, на професията ни и на библиотекознанието — проф. дфн Мария Младенова,	4
Спомени и размисли за Петър Динев	11
Генерал-лейтенант Александър Викторович Фок и неговата втора родина България — Павлина Владева	12
Книгите искат да са свободни! — гл. ас. д-р Любомира Парижкова	18
Обещанията на iPad	21
Изложба “Солта е злато”	23
100 години от рождението на Любомир Андрейчин (Институт за български език, 20 октомври-5 ноември) — Августа Манолева	25
Изложба, посветена на 120 години от създаването на Националният институт по метеорология и хидрология — Лидия Чолпанова	27
Изложба за изследванията, представени на Международната лятна школа за млади изследователи по стареене на населението — Лидия Чолпанова	27
Предстоящи годишнини на членове на Българската академия на науките (1869-2010) — Стефка Хрусанова	28
Книги от Академичното издателство „Проф. Марин Дринов”, постъпили във фонда на Централната библиотека на БАН — Евгения Станчева	35
Нови постъпления във фонда на Централната библиотека на БАН — Евгения Станчева	36
Дарени книги, постъпили във фонда на Централната библиотека на БАН — Евгения Станчева	42

Редакционна колегия: н.с. Даниела Атанасова /отг. ред./, Лидия Чолпанова, Стефка Хрусанова, Евгения Станчева, ст.н.с. д-р Никола Казански
Компютърна обработка на изображения и текст: Мария Ефремова (webmaster@cl.bas.bg)

Адрес за кореспонденция
гр. София 1040
ул. “15-ти ноември” №1
тел: 979 53 79, 979 52 54
<http://www.cl.bas.bg>
E-mail: refer3@cl.bas.bg, refer2@cl.bas.bg, refer1@cl.bas.bg

НОВИНИ

На 3 ноември 2010 г. в централната сграда на БАН беше представена новата иновативна платформа “ТРИАДА” на издателство “Пенсофт”. Тя предлага публикуване и разпространение на научна информация във всякакъв вид — печатни книги, електронни книги и списания, както и публикуване на бази данни и семантични Уеб приложения. Освен това дава възможност за откриване, абониране, поръчване и четене на цялата гама продукти на Пенсофт. В действие е от 1 май 2010 г. (<http://www.pensoft.net/>).

Откриване на конференцията — проф. Иван Александров, директор на Регионална библиотека „Петко Р. Славейков“

Игор Чипев — Директор на дирекция “Книги и библиотечно дело” в Министерство на културата

На 17 и 18 ноември 2010 г. във Велико Търново се проведе Деветата национална конференция с международно участие „Библиотеки – четене – комуникация”, посветена на 65-годишнината от рождението на проф. дфн Мария Младенова. Централната библиотека на БАН участва с докладите „Нови технологии за опазване на културното наследство” (Д. Атанасова и М. Аргирова) и „Приносът на БАН в Европа”.

В края на конференцията проф. Младенова благодари на колегите от Регионална библиотека „Петко Р. Славейков“ и на катедра „Библиотекознание и масови комуникации“ при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ за вниманието, което са оказали към

проф. днф Мария Младенова

нея. Тя сподели, че в своя дълъг професионален път, по който върви в продължение на 46 години, свързани с библиотеките и библиотечното образование, е научила някои неща, които сподели с аудиторията:

- Знанията, създадени от човечеството в продължение на хилядолетия, са безпределни, поради което отделният човек успява да се докосне през живота си до една малка част от тях. Затова смятам, че имам още много да уча.
- Библиотечната професия е едновременно наука, техника, изкуство, свещенодействие и човеколюбие.

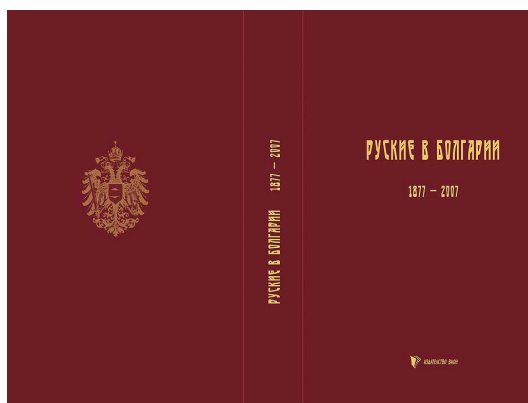

н.с. Даниела Атанасова — ЦБ на БАН

- Не е важно дали си живял в разкош, а много по-важно е какво си оставил на професионалната нива и на идващия след теб.

- Много са просветените библиотекарите, но малко са посветените.
- Големите библиотекарите не се създават — те се раждат с мисията да бъдат такива.
- Ако не можеш да сториш добро, не прави зло.
- Всеки ден трябва да докоснеш някого с добра дума и към някого да протегнеш ръка.
- Да съществуваш не означава, че живееш.
- Хората забравят какво си им казал, забравят какво добро си направил за тях, но никога не забравят начина, по който ги караш да се чувстват, когато разговаряш с тях.
- Без значение какво се случва и колко лошо то изглежда днес, животът продължава и утрешният ден е по-добър от вчерашния.

На 8 декември 2010 г. (сряда) от 17.00 ч. в централната сграда на БАН ще се представи справочната книга „Руские в Болгарии”. Изданието е на Централната библиотека на Българската академия на науките, осъществено по проект, подкрепен от Фонд „Руский мир” — Москва.

На 16 и 17 декември 2010 г. в Нова Загора ще се проведе Научна конференция, посветена на 125-годишнината от рождението на Стоян Омарчевски.

Излезе от печат книгата „Призвание” (С., 2010. 250 с.) от Констанца Балева-Иванова и Марияна Иванова. Тя е посветена на научното дело на антрополога чл.-кор. Йордан Йорданов и представлява пълно био-библиографско изследване на неговото творчество.

По повод 60-годишнината на Университета по библиотекознание и информационни технологии са публикувани следните юбилейни издания:

- „България — кръстопът на култури и цивилизации. Седма национална научна конференция с международно участие. София, 1 ноември 2009 г.” (С., 2010. 794 с.)
- Списание „Библиотека”, 2010, № 4
- Списание „Издател”, 2010, № 1-3

ХУМАНИЗМЪТ – ФУНДАМЕНТ НА БИБЛИОТЕКИТЕ, НА ПРОФЕСИЯТА НИ И НА БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕТО

проф. дфн Мария Младенова, E-mail: mladenovamaria@abv.bg

Благодарение на Ренесанса, чийто разцвет, както знаем, започва в средата на XIV в., в Италия настъпват значителни промени в начина на мислене и на отношението към личността на човека и неговия свят.

Хуманизмът, възникнал в епохата на Ренесанса в Италия, извежда на преден план интереса към духовния свят на човешката личност и като се обявява срещу средновековния аскетизъм, утвърждава демократичната идея за естествената равнопоставеност на хората и проповядва, че всеки човек е невероятно творение.

Хуманизмът е проява на любов към човека, човеколюбие, човечност. От него произхождат понятия като хуманитаристика, хуманни науки, хуманност.

Хуманистичното разбиране за значението, мястото и ролята на човека в света утвърждава нова ценностна система от възгледи, които защитават неговото достойнство и свобода.

Италианската интелигенция най-рано осъзнава необходимостта от служене на обществото, от културно съзидание и засилва интереса си към личностите, създаващи духовни ценности във всичките им проявления, като утвърждава идеята за голямото значение на интелектуалния труд.

Ренесансът реформира традициите на средновековната култура и морал, дава своя много по-свободна и по-многозначна интерпретация на съдържанието им, превръща християнството и постиженията на античната култура, литература, философия и история в движещи фактори на хуманизма и създава траен обществен интерес към тях.

Утвърждаването на хуманистичните идеали за личността на човека налага и значителни промени в образователната система, в резултат на които се изменя отношението към книгата, към книжовното културно наследство, раждат се и хуманистични идеи за ролята и предназначението на библиотеките.

Хуманистите неуморно издирват произведенията на древноримската и древногръцката класика, преписват ги, превеждат ги и ги изучават. Така те стават причина за неимоверното разширяване на класическия фундамент на хуманизма.

В епохата на Петрарка се поставя началото и на „формирането на хуманистичния култ към книгата, към личните и публичните библиотеки, към писателите и поетите от миналото и настоящето, към създателите на книги“.

Ражда се ново, ренесансово отношение към книгата, според което красотата и съдържанието на текста намират отражение „в цялостното ѝ оформление“.

Събужда се и интерес към изучаването на гръцки и латински език, с голям интерес започват да се изучават произведенията на античните автори, чрез които се утвърждават нови ценности, които стават фундамент на духовния живот в редица културни средища на Италия.

Съществена роля за развитието на хуманизма в Италия изиграват новите италиански центрове на Ренесанса — Флоренция, Венеция, Рим, Милано и Неапол, в които са се родили най-значителните представители на италианската култура и италианския Ренесанс като Франческо Петрарка (1304—1374), Джовани Бокачо (1313—1375), Колучо Салутати (1330—1406) — третият и най-младият от великата „флорентинска триада“ ранни хуманисти, Поджо Брачолини (1380—1459), Николо Николи (1365—1437), Козимо и Лоренцо Медичи, които стават едни от най-известните библиофили в страната и в света.

Хуманистичният култ към книгата, формиран от тях, намира израз и в стремежа да се открие и спаси забравеното книжовно наследство и то да се въведе в широк културен оборот, в разбирането за ценността на книгата, независимо дали тя е стара или нова, антична или средновековна, религиозна или светска. Хуманистичният култ към книгата, създаден от тях, оказва влияние върху формирането на културната и нравствената ориентация на обществото.

Голяма е заслугата на италианския хуманизъм за възраждането на принципа за публичност на библиотеките и за обществения им и държавен характер. Поради това те изискват

от владетелите да полагат специални грижи за книгите и тяхното преписване, както правел император Константин.

Всеки от големите италиански хуманисти е притежател на значителна лична библиотека, но полага усилия и за създаването на общодостъпна публична библиотека.

Салутати, който написал биографиите на Данте, Петрарка и Бокачо, предоставял с удоволствие своите книги на всички, които искали да ги ползват, тъй като той „желаел те да бъдат полезни и на другите не по-малко, отколкото на самия него“, и мечтаел за създаването на „книжен дом за всички“, който да стане училище за живота, „да събужда интерес към знания и да служи за нравственото, гражданското и християнското възпитание“. Тази негова мечта се опитали да осъществят неговите последователи и ученици Поджо Брачолини и Николо Николи, но опитите им са неуспешни.

И в двете завещания, които оставил Николо Николи, подчертавал, че желае с книгите му да бъде положено началото на общодостъпна библиотека, в която те да се използват от всички, които се интересуват от наука.

Случва се така, че главен изпълнител на волята на покойния хуманист станал Козимо Медичи, който построил библиотека в манастира „Сан Ремо“ и я направил общодостъпна. Тя става първата общодостъпна библиотека не само в Италия, но и в Европа.

Херцогът пожертвал средства и за създаването и попълването с ръкописи на още една публична библиотека (*Medicea publica*). Библиотеката получила известност под името Лауренциана, която била наречена на св. Лоренцо — покровител на Флоренция, и на катедрала със същото име.

При внука на Козимо Медичи — Лоренцо Великолепни (1449—1492), който бил забележителен меценат на литературата и изкуството, библиотеката станала основната общодостъпна библиотека в града, за която е построено великолепно здание по проект на Микелоцо Микелоци, интериорът бил създаден по проект на Микеланджело Боунаротти (1475—1564).

Любовта на хуманистите към книгата получила широк отзвук в италианското общество, а библиофилството увлякло към създаване на лични библиотеки владетели, банкери, нотариуси, юристи, епископи, кардинали, папи, университетски преподаватели, педагози, много от които ги правят достъпни за желаещите да ги използват учени и обикновени хора, тъй като по състав фондът им бил универсален.

От Италия хуманистичните идеи за предназначението на книгите и библиотеките се разпространяват и в други страни на Европа — Унгария, Чехия, Полша, Франция, Германия.

Голяма известност придобива колекцията, принадлежаща на унгарския крал Матиаш Хуниади (1458—1490), от 2500 манускрипта (Корвин), в създаването на която активно участвала и неговата съпруга Беатрис Арагонска, дъщеря на крал Фернандо Неаполитански. По своя състав тя съперничела на Ватиканската библиотека. Като библиотекар в Корвиниана работил флорентинският хуманист Тадео Уголето.

Канал за проникване на хуманизма в Чехия става дворът на император Карл V в Прага, който поканил на работа в двореца си италианския хуманист Кола ди Риенцо.

През 1348 г. в Прага е основан Карловият университет, към който е създадена и библиотека, която скоро става негов научен център.

По примера на Карл IV полският крал Казимир V Велики основава през 1364 г. Краковския университет, чиято библиотека почнала да се развива доста динамично, особено през XV в., благодарение на даренията на известни полски библиофили.

Под влияние на идеите на хуманистите и библиофилите възниква необходимост и от все по-активно развитие на образованието, стремежът към което обхваща все по-широк кръг граждани, в резултат на което се усеща потребността и от създаването на нов тип библиотеки.

Библиотеките, функциониращи към различни институции, сред които и тези към църквите и манастирите, са въввлечени в процеса на усвояване на знанията, към които проявяват повишен интерес представители на различни обществени слоеве.

Благодарение на Ренесанса се създават и принципно нови отношения между притежателите на частни библиотеки и обществото.

Хуманистичните идеи насочват библиофилите не само към колекциониране на ценни книги, но и към необходимостта да ги предоставят за масово използване. Създават се предпоставки, в резултат на които редица частни колекции стават ядро и основа за изграждане и

развитие на общодостъпни, публични библиотеки — едно от големите завоевания на хуманистичната епоха.

Благодарение на хуманистичния култ към книгата библиотеките започват да се възприемат като важна част от общественото богатство, чието главно предназначение става удовлетворяването на все по-засилващия се стремеж на ренесансовата личност към овладяване на знанията, натрупани от човешката цивилизация в хода на развитието ѝ.

Хуманистичните идеи за новата роля и предназначение на библиотеките карат болшинството от монарсите от края на XV и началото на XVII в., следвайки духа на времето, да отворят вратите на своите музейни и книжни колекции за учените, което било сериозна крачка към преосмисляне на тяхното предназначение и демократизиране на функциите им.

Най-ярко това преосмисляне е отразено в труда на Габриел Ноде (1600—1653) „Съвети за устройството на библиотеката“ (1627). Авторът му — медик и философ по образование, но библиотекар и библиограф по призвание, поставя надпис на ръководената от него библиотека: „Достъпна за всички желаещи да влезнат тук за занимания.“ С това той слага край на средновековното разбиране на смисъла на библиотеката, утвърждавана векове наред като затворена сбирка от книги, достъпна само за тесен кръг учени. Така Г. Ноде се оказва сред първите в Европа, лансиралите идеята за нов тип обществена библиотека, гарантираща свободен и демократичен достъп до фондовете на всички желаещи да се образуват и възпитават в духа на хуманистичните и общочовешките ценности.

По това време в Европа съществували само три публични библиотеки: „Бодлеана“, открита в Оксфорд през 1602 г., „Амброзиана“, създадена в Милано от кардинал Боромео през 1609 г., и „Анжелика“, основана в Рим от Анжело Роси през 1614 г. Но във Франция публични и универсални библиотеки, за каквито мечтаел Ноде, изобщо не съществували въпреки неговото разбиране, че бъдещето принадлежи на тях.

Широките научни интереси и изследвания на Ноде, с които той създава мост между италианската и френската култура, силно впечатляват хуманистите Томазо Кампанела (1568—1639) и Пиер Гасенди (1592—1655), чиито възгледи оказват влияние върху формирането на неговата личност и ерудиция, с която ще спечели уважението на големи европейски учени и влиятелни дворцови личности във Франция, Италия, Швеция и Германия.

Неговите хуманистични „Съвети...“, насочени главно към меценатите, които убеждавал да основат библиотеки, достъпни и за учените, и за жадните за знания, предизвикват голям интерес сред образованите личности от стария континент. „Съветите“ получават голяма популярност и чрез преводите им на няколко езика, а историците и до днес ги приемат за най-старото научно ръководство по теория и практика на комплектуването и организирането на библиотечния фонд, в което Ноде утвърждава нов тип публична хуманистична библиотека.

Трудът на Г. Ноде става своеобразно ръководство в библиотечната работа на Готфрид Вилхелм Лайбниц (1646—1716) — велик немски философ, математик, физик и изобретател, юрист и историк, който оставя името си и като велик придворен библиотекар. Оглавявайки Библиотеката на херцог Август във Волфенбютел (1690—1716) в продължение на четвърт век, която по това време е най-голямата библиотека не само в Европа, но и в света, той ръководи паралелно и Херцогската библиотека в ХанOVER, в които му се отдава да осъществи много свои хуманистични библиотечни идеи.

Библиотечната дейност на Лайбниц била много по-широка и премислена от дейността на редица други учени, работили като библиотекари. В повечето свои трудове той разглежда книгите и библиотеките като инструмент за получаване на знания. Според него библиотечният фонд трябва да притежава интелектуална и научна ценност и да бъде енциклопедичен по състав.

Изключително съвременна е концепцията му за библиотеката, която разглежда като едно от звената на интегрираната система от знания. В нея той включва архивите, издателствата, учебните заведения, научните и културните институции.

Бидейки световноизвестен учен-енциклопедист, Лайбниц разработва и цялостна концепция за научна библиотека, като изисква два пъти годишно да се публикуват аотирани списъци на новите издания, които да се разменят между библиотеките. С това предложение той се обърнал към австрийския херцог Леополд II, но не получил подкрепа.

Вместо каталозите на Франкфуртския и Лайпцигския панаир на книгата, в които се отбелязват само имената на авторите и заглавията на книгите, Лайбниц предложил да се правят обзори, съдържащи биографиите на писателите, анализ на творчеството им, анализ на произведенията им и откъси от тях. Той смятал, че с помощта на подобни обзори правителството ще може да получава информация за идеите, които занимават обществото, и да реагира на тях.

Лайбниц предложил да се създаде и своден каталог на библиотеките в цялата страна, както и да се изгради особена библиотека, във фонда на която да присъстват най-необходимите за обществото книги. Проявявайки качествата си на учен-научковед, той създава и известната „Факултетска класификация“, предназначена както за систематизиране на библиотечния фонд, така и за изграждане на систематичния каталог на библиотеката.

Очевидно е, че цялостната библиотечна концепция на Лайбниц носи белезите на хуманизма и човеколюбието.

Когато споменавам Лайбниц, не бих искала да отмина и първата му среща с Петър I през 1697 г. в Холандия, когато ученият разработил за руския цар-реформатор проект за образователни реформи, както и проект за създаването на Петербургската академия на науките, направен по модел на Берлинската академия на науките, който е също дело на Лайбниц, а и неин пръв президент. През есента на следващата година, когато Петър ъ е в Карлсбад, Лайбниц довършва всички подробности по плана за Академията на науките. Убедена съм, че точно Лайбниц внушава на Петър ъ идеята за необходимостта от създаването на академична библиотека и Руска академия на науките, а интелигентният цар успешно реализира препоръките му и през 1714 г. отваря вратите си първата държавна общодостъпна библиотека в Русия, в развитието на която изиграват изключителна роля Михаил Ломоносов (1711—1765) и Василий Татищев (1686—1750) — учен-енциклопедист и първият руски книговед и библиотековед.

Библиотечното дело на Германия и днес носи следите от силното присъствие на великия поет и хуманист Йохан Волфганг фон Гьоте (1749—1832), който като министър по проблемите на културата на херцогството Заксен-Ваймар-Айзенах в продължение на 35 години отделял изключително внимание на развитието на библиотеките и организацията на работата им.

Убеден хуманист, той за пръв път в Германия направил фондовете на библиотеките достъпни за всички граждани и полагал изключителни усилия за опазването им и разкриването им чрез каталози. Според него библиотеката трябва да бъде организирана така, че да дава възможност за най-бързото намиране на книгите, необходими за удовлетворяване на потребностите на читателите.

При активното участие на Гьоте били реорганизирани цялостно Херцогската библиотека на Ана Амалия във Ваймар (1797—1798) и Университетската библиотека в Йена (1817—1824).

Гьоте бил убеден, че „активният учен е лош библиотекар, както прилежният художник е лош инспектор на картинна галерия“. За него библиотекарят и ученият били принципно различни професии. Мисията на библиотекаря вижда в посредничеството между знанията и тези, които се нуждаят от тях. Гьоте подчертавал, че библиотекарят е длъжен да може да оказва помощ на читателя при работата с книгите, написани на всички езици.

Сред големите имена на немския хуманизъм ще отбележа и братя Грим — Якоб (1785—1863) и Вилхелм (1786—1859), професори филолози, но и значими библиотекарски, които дълго време работят в библиотеката на гр. Касел, а от 1829 г. и в Библиотеката на Гьотингенския университет, в която Якоб е щатен професор и библиотекар, а Вилхелм — библиотекар. По това време тази библиотека е най-добрата научна библиотека в Европа. Подчинена изцяло на задачите на изследователската работа на университета, тя се превръща в еталон за много библиотеки на стария континент.

На братя Грим дължим и двата тома „Домашни и семейни приказки“, чието първо издание осъществяват от 1812 до 1815 г. С тях те не само обогатяват немската и световната литература, но възпитават и до днес децата от цял свят на доброта и човечност, любов и състрадание към ближния, топлота и сърдечност, които са сред основните ценности на съвременния хуманизъм.

Хуманистичният подход в библиотечната работа завладява и Русия. Няма да се спирам на стотиците учени и библиотекарски, работили в руските библиотеки и обогатили ги не само с

присъствието си, но и с модерна концепция за тяхната нова роля, насочена към обществените потребности на времето.

Не мога обаче да не отбележа обществената работа на световноизвестния математик и професор Николай Лобачевски (1792—1856), който като ректор на Казанския университет (1827—1846) едновременно е и директор на университетската библиотека (1825—1837), за развитието на която полага изключителни грижи, прави я публична, за да обслужва широк кръг „странични читатели“, които имали право да вземат книги за вкъщи и за които създава самостоятелна читалня. Като ръководител на библиотеката реорганизира системата за комплектуване на фонда, интересува се от класификационната система и каталозите, прави проект за нова, самостоятелна сграда на библиотеката, а за населението на града прави достъпен и музея на Университета, организира и изнасянето на научнопопулярни лекции за всички, които искали да повишат своите знания.

Като един от най-големите хуманисти и благотворители в областта на библиотеките през ХХ в. съм определила Андре Карнеги (1835—1919), американски милионер, обществен и библиотечен деятел, създател на редица благотворителни фондове, сред които е и Фондът „Карнеги“.

На перото на Карнеги принадлежи и брошурата „Евангелие на богатството“, в която споделя разбирането си за задълженията на богатите хора, които носят нравствена отговорност за целесъобразното изразходване на състоянието си. Карнеги е противник на благотворителността в тесен смисъл на думата. Той смята, че не е достатъчно да се помага на бедните с пари, а трябва да им се даде в ръцете мощно средство за борба с нуждата и невежеството, което да ги направи физически и нравствено силни и способни да водят борба за своето съществуване. За такова средство Карнеги смята образованието и затова препоръчва на богатите хора да създават учреждения с просветителски характер. На първо място той поставя създаването на народни университети, а на второ — създаването на обществени библиотеки.

След библиотеките той препоръчва строителството и разширението на болници за помощ на пострадали хора, изграждането на обществени градини и обществени къпални с цел да се повиши обществената хигиена, концертни зали и театри, които да предлагат на народа разумни и културни развлечения, но с най-големи симпатии Карнеги се отнася към библиотеките.

За 20 години Фондът „Карнеги“ отделя около 58 млн. долара за строителство на библиотеки в цял свят. С тези пари са построени 2617 библиотечни сгради, от които 1080 са в САЩ.

По време на Втората световна война фондът финансира изследвания, свързани с проучване на библиотечното дело във Великобритания. Нееднократно предоставя средства за Американската библиотечна асоциация за провеждане на изследвания и конгреси, а също и за стипендии на библиотекари от цял свят за повишаване на квалификацията им.

Карнеги поставя редица условия към даренията си, които оказват силно влияние върху развитието на библиотечното дело в Америка и по света. Например той препоръчвал да се строят максимално функционални и минимално украсени библиотечни сгради. Изисквал винаги местната община да предоставя безплатен терен за строежа на библиотеката, и то в центъра на града, както и да осигурява редовното ѝ финансиране от местните данъци и такси — условия, които са валидни и до днес в Америка.

Истински съвременен последовател на Карнеги е сънародникът му Бил Гейтс — милиардер и филантроп, който ще остави 95% от богатството си за благотворителност, като не смята, че щедростта му е особено впечатляваща, а най-голямата му слабост е, че купува много книги.

Специалността библиотекар съществува в света едва от две столетия, но длъжността е сред най-древните на земята. На тази длъжност назначавали най-известните личности на своето време, защото библиотекар е можел да бъде преди всичко грамотен човек, а в съвременна интерпретация означава да е приобщен към цялата мъдрост на човечеството. И действително тези личности надарили всяка област от знанието със своя талант — и главно, защото в тяхно владение са били книгите.

Днес под думата „библиотекар“ разбираме и специалиста, получил библиотечно образование, и работещия в библиотеката с непрофилно образование. „Библиотекар“ е многозначна дума: може да означава и учен-библиотековед, и библиограф, и практик в който и да е отдел, и директор на библиотеката. Библиотекар е и професия, и длъжност. Библиотекарят е един от четирите „крайъгълни камъни“ на системата библиотека, която е сред най-хуманистичните институции, създадена за благото и доброто на човека.

Традицията на библиотечната професия е богата с имена на писатели, учени, видни политически деятели, съдбата на които е тясно свързана с библиотечните институции. Вероятно съществуват особени моменти, стадии в развитието на библиотеките, когато вътрешното им развитие изисква подкрепата и вниманието на мощни фигури, тясно свързани със Словото и с Книгата.

Много известни и даже знаменити личности са били библиотекарите. Сред тях са юристи, музиканти и композитори, поети и писатели, учени, църковни служители, просветители, философи и хуманисти. Те са живели в различно време, изпълнявали са различни дейности, имали са различни приноси в развитието на библиотекознанието и библиотеките, но тях ги обединява не просто службата в библиотеката, а служенето на Книгата, служенето на просвещението и на Човека.

Следователно и професията ни е сред най-хуманистичните професии на всички времена. Нещо повече — тя е свещена!

Според Авестийското учение седемте свещени професии, благословени от Бога, са на: лекаря, учителя, земеделеца, поета и музиканта, пазителя на закона, ковача и астролога. Те били ценени като основа за процъфтяването на нацията и света и били техният елит. На хората от тези професии, принадлежащи към цвета на нацията, държавата се задължавала да осигури достойно съществуване.

Търсейки мястото на нашата професия сред тези професии, установих, че мога да я отнеса едновременно към първите две, защото съм убедена, че библиотекарят е и лечител и често е учител дори и на професионалните учители.

Убедена съм, че задачите на библиотекаря изцяло съвпадат със задачите на лекаря. И двамата специалисти трябва да бъдат лечители, но единият въздейства с лекарство, а другият — с печатното Слово и с Книгата.

Според мен библиотекарят в много по-голяма степен е възпитател, отколкото учителя, тъй като той има безгранични и универсални възможности за общуване и въздействие върху читателя. Учителят е ограничен и от времето, и от тематиката, а възможностите на библиотеката, на Книгата и Словото са безпределни. Всичко това прави професията ни и хуманна, и хуманистична. Затова смятам, че големите хуманисти на нашето време са библиотекарите и с общи усилия трябва да превърнем системата библиотека в най-човеколюбивата институция, а читателя — в център на нашата професионална и интелектуална Вселена.

Библиотекарят е човек, който одухотворява Вселената библиотека — няма ли библиотекарите, не може да има и библиотеки.

Какъв трябва да бъде библиотекарят? Какви са най-важните качества, които той трябва да притежава?

На тези въпроси са се опитвали да дадат отговор десетки учени и библиотекарите, работили в различни исторически времена.

През XV в. урбинският херцог Федерико да Монтефелтро събрал в личната си библиотека хиляди томове, формулирал и редица изисквания, предявявани към библиотекаря. Съгласно инструкцията, разработена от херцога, той е длъжен да следи за реда, да създава каталози, да осигурява защитата на фонда от повреди и неговата достъпност, да регистрира дадените манускрипти в специална книга. Според неговите изисквания библиотекарят е длъжен да притежава и такива качества като: образованост и ученост, приятен характер, представителна външност, красноречие.

В средата на XVII в. френският епископ Клод Клеман публикувал научен труд, в който представил идеалния модел на библиотеката. Той подчертавал научната значимост на библиотеката, а учените-библиотекари сравнявал с капитани на кораби, които са длъжни да се ориентират в своята, образно казано, „добре обработена градина“ и „уединено вътрешно светилище“.

Известният руски историк от XVIII в. В. Н. Татищев (1686—1750) в своя „Лексикон“ написал, че библиотекарят е длъжен да се обръща към читателите „учтиво и ласкаво и да им бъде добър помощник в придобиването на полезни знания“.

Първият директор на Императорската публична библиотека Алексей Оленин (1763—1843) смятал, че библиотекарят е длъжен да има „сериозни познания по родния и чуждестранни езици“, да познава най-известните научни книги, да знае основното съдържание на всяка книга, да бъде „жив каталог на своя отдел“. И продължава: „Между другото тя (професията библиотекар, б.м., М.М.), от една страна, е много трудна, а от друга — изисква големи умствени и физически усилия, вредна е заради постоянния прах — и при това е лошо платена.“

Когато в началото на 1860 г. разработвал устава на Императорската публична библиотека, нейният директор Афанасий Бичков (1818—1899) в частта „За значението на званието библиотекар“ подчертал, че на него му е необходимо „да има положителни сведения за библиотечната наука, да знае древни езици и няколко нови, политическата история и предимно историята на литературата, а също и да притежава енциклопедично образование и да има ясна представа за системата на науките“.

От тогава до днес са изписани стотици страници с изисквания към библиотекаря — многобройни, сложни и отговорни.

Според мен няма друга професия, към която да се предявяват толкова широк кръг от качества и изисквания. Ако трябва с три думи да формулирам какъв трябва да бъде днешният библиотекар, ще кажа: хуманистична ходеща енциклопедия.

Във всички времена е имало и библиотекарите, които са смятали, че у читателя е възможно да се създаде хармонично, цялостно светоусещане само ако не го допускат до текстовете, които могат да нарушат единната „правилна карта на света“.

В известния роман на писателя, историка и философа Умберто Еко „Името на розата“ двама главни героя отстояват два противоположни възгледа за задачите на библиотеката: да съхранява или да охранява. Да съхранява, за да може да предоставя на всички нови читатели, които постоянно преоценяват старото, превръщайки го отново и отново в ново, или да охранява и да крие, не показвайки на читателя „вредното“, „излишното“, решавайки вместо него кое трябва да чете и да знае.

Вторият възглед обаче днес е неприемлив и е в противоречие с нашето съвременно разбиране за свободата на достъпа до информация.

Въпросът за качествата, които трябва да притежава библиотекарят, занимава и големия индийски библиотековед, математик и професор Ш. Р. Ранганатан (1892—1972), който поставя на първо място образоваността и професионалната компетентност на хората, постъпващи на работа в библиотеката. Не по-малко значение имат личните качества: за библиотекаря, обслужващ читателите — общителност, умение да създаде контакт с всеки човек, хубава, разбираема реч; за каталогизатора — внимание, памет, акуратност в работата. Според Ранганатан, за да достигне добри резултати, всеки библиотечен работник трябва да бъде добър педагог, поради което изисква специални познания по основи на социалната психология и комуникациите, както и владеене на езиците, на които говорят и четат посетителите на конкретната библиотека.

Третият въпрос, на който искам да дам отговор, е: Хуманистична наука ли е библиотекознанието?

Категорично — да! Наука, чийто обект е най-хуманистичната институция — библиотеката като система, която изучава и цялата съществуваща в обективната реалност комуникативна система „книга — библиотека — читател — библиотекар“, чийто елементи са наситени с хуманизъм, е хуманистична наука.

Достатъчно е само да си припомним текстовете на трите манифеста на ИФЛА и ЮНЕСКО за библиотеките и формулираните в тях мисия, цели и задачи, както и текстовете на етичните кодекси на библиотечните асоциации в цял свят, специалните грижи, които се полагат за библиотечното обслужване на хората в неравностойно положение и появата на дефектологичното библиотекознание, за да се убедим в хуманистичната същност на нашата наука.

С хуманизъм са наситени и основните задачи, които стоят пред библиотекарите, библиотеките и библиотекознанието през XXI век.

Една от големите задачи на съвременните библиотеки е все по-пълната им хуманизация, която налага като техен централен проблем да поставим четящия човек, неговата личност и да изучим както читателя, така и библиотекаря, взаимодействието между тях и на човека с обществото.

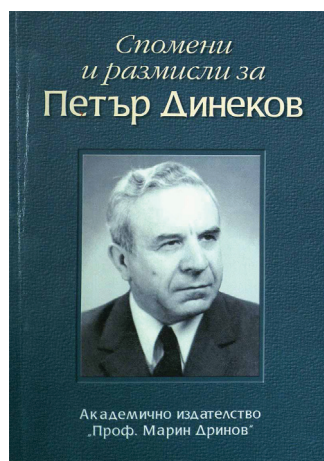
Хуманизирането на отношението ни към читателите и на библиотечното обслужване налага да ги изпълним с човеколюбие, насочено към всички, но преди всичко към онези, които имат трудна житейска съдба или се намират в сложна житейска ситуация (сирачите, инвалидите, изоставените деца, децата в нуждаещите се семейства, хората с ограничени физически възможности). Привличането им към четенето, към живота на библиотеката, в която те да се чувстват свои и желани, може да им помогне да попаднат в нова, интересна среда, която да подобри тяхното положение в социума и да облекчи съдбата им.

Ще успеем ли да създадем нов образ на обществената библиотека — образ на открита, дружелюбна, хуманистична система?

Дано, въпреки че бъдещето никога не се случва такава, каквото го създава въображението ни, защото най-добрият пророк на бъдещето е миналото, което пък е най-добрият пътеводител в съвременността и най-надежден ориентир за следващите поколения.

СПОМЕНИ И РАЗМИСЛИ ЗА ПЕТЪР ДИНЕКОВ

(Дни, посветени на акад. Петър Динеков)

Има личности, за които времето е непреходно. Те са неподвластни на неговия неумолим ход, защото следата, която оставят, е дълбока и трайна. Такава личност е Петър Динеков, един от най-изтъкнатите учени в областта на литературознанието и фолклористиката през ХХ век.

На 17 октомври 2010 г. се навършват 100 години от неговото рождение. По този повод на 9.11.2010 г. в Университетска библиотека бе представен сборникът „Спомени и размисли за Петър Динеков” под редакцията на Стоянка Бояджиева, Лиляна Грашева, Катя Михайлова, Стефана Стойкова и Кирил Топалов. На представянето присъстваха близки, приятели и ученици на проф. Динеков, които споделиха свои спомени за него.

Инициативата за създаването на този сборник възниква първоначално у негови родственици и близки приятели, впоследствие инициативата е подета от негови ученици и наследници в полето на науката. Всички те са водени от желанието да се запази живия образ на учения и човека Петър Динеков така, както е останал в паметта на неговите близки, приятели и познати. В сборника са поместени значителен брой негови снимки, което допълва писмените сведения и описания с представата за човека и учения по различно време и в различна среда — детство, младежки години, израстването и утвърждаването му в университетските и културните среди у нас и в чужбина, общуването му с учени и писатели, негови студенти и сътрудници. Много от хората, които са го познавали казват, че „каквото и да се каже за него, винаги е недостатъчно. Той е от хора, които умеят да те посъветват, да помогнат и да създадат радост около себе си, благодарение на много характерните за него вътрешна светлина, мъдрост, чувство за хумор и изключително висока култура. Да бъдеш приятел на Петър Динеков е дар от съдбата..., истинска радост!”

Общо в сборника са включени 50 текста от 48 автори (28 от България и 20 от чужбина). Такъв значителен брой спомени на чужди учени за нашия виден литературовед и фолклорист се публикува за първи път.

Своеобразно допълнение към текстовете е библиографията, изработена от Татяна Янакиева, която проследява публикуването за Петър Динеков в последните години от живота му и след неговата смърт. Тя е продължение на неговата библиография до 1989 г. от същата авторка.

ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ АЛЕКСАНДЪР ВИКТОРОВИЧ ФОК И НЕГОВАТА ВТОРА РОДИНА БЪЛГАРИЯ

Павлина Владева — регионален исторически музей Велико Търново
E-mail: pvladeva@gmail.com

Неведоми са пътищата божии. Освободителят на Свищов — генерал Фок, по ирония на съдбата, умира в него беден, самотен и почти забравен. Най-накрая той намира вечен покой на свищовския бряг при своите бойни другари, трасирали нашата свобода. В една неписана история се разказва, че той завършва земните си дни като разкарва вода с водоноската в дунавския град. Преди години тази устна история ме заинтригува и оттогава датира моят интерес към личността на този руски офицер. Оказва се, че руските и българските извори за тази необикновена личност са твърде малко и неписаната история не се потвърди.

„Фок е стар немски рицарски баронски род, представен в Германия, Естония и Русия. Дал много немски и руски генерали, един немски фелдмаршал, които често били на противоположни страни.” (Руски аристократи

на губернски постове във Временното руско управление и на служба в Княжество България. (<http://edinzavet.wordpress.com/pridvorni/vru/rusaristocrbg>)

Александър Викторович Фок е роден през 1843 г. в Русия. Бил е командир на II стрелкова рота от 33-ти пехотен Волински полк. Капитан Фок в Освободителната война е онзи руски войник, който първи стъпва на българския бряг, „първата пролетна лястовичка”, „първият лъч в зората на българското освобождение”. Той е и първият кавалер на руския орден за храброст „Св. Георги” IV степен.

Фок завършва Константиновското военно училище (колеж). През периода 1871-1876 г. служи в специалния корпус на жандармерията.

Паметните събития при форсирането на река Дунав на 27 юни 1877 г. оживяват в „Лични възпоменания на генерал Фок, един от първите участници в преминаването тогава на Дунава”. Написани са през 1923 г. по случай 46-та годишнина от Освобождението на Свищов. Отпечатани са в печатницата на Вл. П. Янакиев. Спомените започват с разяснения за обучението на военните части и какви са възгледите и отношенията на командния персонал. Подробно е описан първия бой между руси и турци: „моята рота стъпи първа на Българския бряг, изтика от караулната и воденицата турците и очисти от тях устието на р. Текирдере, след което слизанието от понтоните ставаше редовно.” (Фок 1923, 7)

„Аз не само, че не знаех, кога ще настъпи веригата ми, но дали тя ще настъпи и дори не предполагах да вземам каквито и да е мерки, изведнъж чувам от наша страна чест огън, а след това и ура; веригата се хвърли напред, върви, отново се спира, докато пак в някоя част от веригата се зачуе ура. По тоя начин ние настъпвахме до разсъмване. Съмна се, турците спряха да настъпват, светлината ги завари захвърляни без ред по полето. Обаче една доста голяма част лежеше недалече от нашата линия и към нея безспорно се присъединяваха малки групички.”(Фок 1923, 10). Сражението се води в лозя, заобиколени с дълбок трап, в който са разположени турците. „Целия боен ред представляваше две вериги, разпръснати по цялото поле, едната гъста — турска, разположена на открито, другата рядка — наша, прикрита от гаубиците. Разстоянието на едната от другата верига не беше повече от двесте крачки. Това положение на двата противника показваше, че както моята верига се е движила цяла нощ по инерция, без команда, така и турците напредвали, и сега дошли една до друга, не знаят какво да правят.”(Фок 1923, 11). След като гвардейската рота приближава хълма, капитан Фок коман-

два: „Барабанчик, бий атака”. В първия сблъсък побеждават русите, после те са атакувани от турците. „Нашите извикаха „ура” и турците обърнаха гръб, аз и всичките участващи в боя на нож бяхме убедени, че турците бягаха от нашето „ура”, но скоро разбрахме, че това бе голяма грешка: в това време дойде дванадесета рота и капитан Брянов се хвърли в тила на турците с „ура”. Този вик изотзад ги бе смутил, а тоя отпред окончателно ги изплаши и те побегнаха назад. Те бяха не по-малко от една дружина и почти смачкаха нашата дванадесета рота. Падналите турци не избиваха, а ги тъпчеха без разлика на свои от чужди. Щабс-капитан Брянов бе вдигнат на ножове и ранен на 9 места.” (Фок

1923, 13). По-късно той издъхва от раните си. Турците са отблъснати.

Поразен от големите загуби, главнокомандващият великият княз Николай Николаевич отива в лазарета при ранените от конвоя на царя и ги пита: „Кой ви водеше в боя?” „Капитан Хфок” — бе общият отговор. Този отговор бе неочакван за всички присъстващи, защото такова лице, нямаше нито в конвоя, нито в целата армия. После се изясни: понеже конвоите бяха повече „малороси”, то те и прекръстиха Фока в Хфока.” (Фок 1923, 15).

„На това посещение на лазарета от великия княз и на отговора на ранените, че ги е водил в бой капитан „Хфок”, дължа Георгиевския си кръст. Всичко княза поиска да види на самото място, гдето се би храбро конвоя, заведоха го и той ме поздрави с наградата.

Аз бях представен за Владимир IV степен, тъй като началството намираше този бой за маловажен и незаслужаващ Георгиевски кръст. Чух, че великия княз бил казал на комисията: „Слава богу, че боя не е поискал предвидените жертви от десетици хиляди хора.” (Фок 1923, 16).

Виждайки, че турци потопяват руски понтони, генерал Драгомиров мисли, че боят е изгубен, не може да понесе този срам и решава да се върне с първия върнат понтон. С него пътува и генерал М. Скобелев, който го поздравява с победата. Генерал Драгомиров прави подробен разбор на боя при преминаването на Дунава. Одобрява напълно всички разпореждания на капитан Фок и ги сочи за пример: „Вам, капитан Фок, благодаря не затова, че сте запазили живота на много хора — хора ние имахме доста, но сте запазили понтоните, без тях ние не бихме могли да стигнем тук” сега чак разбрах, че можеха да се докарат от Петербург за нас бежа скъпи за момента. В това време целата Европа бе против нас. Биконсфилд и Бисмарк не дремеха. За това турците можеха да докарат повече от петстотин хиляди войници.” (Фок 1926, 16). Честно и достойно завършват спомените на руския офицер: „Аз излагам тук само онова, що видях с собствените си очи, какво съм чул — не пиша, защото почти нищо не чух...” (Фок 1923, 16).

„Цяла Европа била убедена, че за да извърши десант през Дунава, руската армия трябвало да пожертвува 25-30 хиляди войници. Сам Александър II счита, че загубите са 10 пъти по-малко от предвидените. При форсирането на Дунава при Свищов 14-та дивизия на ген. Драгомиров загубила 813 души ранени и убити — 31 офицери и 782 войници. От тях около 295 войници се удавили в реката или били убити. Турците загубили повече от 1000 души убити и ранени”. (Свищов в миналото и днес 1980, 147-148).

Военното изкуство при преминаването на река Дунав на 27 юни 1877 г. получава положителна оценка в световната военна история. Десетилетия наред остава като класически образец на подражание, изучаван от офицерите от генералните щабове от всички армии и академии.

През 90-те години на XIX век Александър Викторович Фок е полковник и командва XVI Стрелкови полк. От 1900 г. е командир на IV Източно-Сибирска стрелкова бригада. Участва при потушаването на Ихтуанското въстание в Китай.

Александър Фок участва в Руско-японската война през 1904-1905 г. Редица неуспехи на подстъпите на Порт-Артур се дължат на некадърното му ръководство. След гибелта на генерал

Р. И. Кондратенко (1904), Фок е назначен от генерал А. М. Стесел за началник на сухопътната отбрана на крепостта Порт-Артур. Той не проявява такава упоритост в задържането на атакуваните укрепления като предшественика си. Авторитетът му сред войската е разколебан. Той е човек с друг характер и други възгледи за военното дело. Честолюбив, самоуверен и рязък в обръщението си с подчинените генерал Фок се явява пълна противоположност на генерал Р. И. Кондратенко. Ако той е заслужил определението „душа на отбраната“, то генерал Фок е наричан „зъл гений“. През периода 1906-1908 г. е подведен под углавна отговорност заедно с другите генерали Стесел, Рейс и Смирнов за предаването на крепостта на японците. На 2 февруари 1908 г. е осъден. По-късно е оправдан, макар и уволнен от служба.

Александър Викторович Фок взема участие в Балканските войни (1912-1913 г.) като доброволец в състава на българската армия.

След Октомврийската революция и Гражданската война в Русия над 2 милиона руски бежанци, неприемащи новата съветска власт, са принудени да напуснат родината си. Сред бежанците, бягащи от Русия са и ветераните от Руско-турската война 1877-1878 г. повечето, от които се заселват в България и тя става за тях втора родина. Някои от тях са известни личности със заслуги към българското Освобождение. „Първите 12 човека пристигат в България през 1921 г. заедно с частите от армията на генерал Врангел. През 1923 г. в страната вече се наброяват около 70 руски ветерани, избрали за местожителство десетки български места, главно градове: София, Варна, Бургас, Несебър, Русе, Шумен, Габрово, Стара Загора, Севлиево, Търново, Ловеч, Тетевен, Плевен, Видин, Свищов, Никопол, Червен бряг, Кюстендил, Пловдив, Станимака, Татар Пазарджик, Ямбол, с. Шипка и др. Ветераните, достигнали преклонна възраст намират там благоприятни условия за съществуване: общежития, приюти за престарели, трапезарии, домове за инвалиди. Интересно е, че някои ветерани-бежанци, голяма част от които е участвала на Балканския фронт и в освобождението на България, са предпочели да се заселят в места, познати им от времето на войната. Така Александър Викторович Фок, стъпил първи със своята рота на българския бряг при Свищов, пристигайки в страната като бежанец, се заселва именно в този град. Ветераните-емигранти се надяват да намерят материална и финансова поддръжка. В писмото, изпратено до Комитета по оказване на помощ на ветераните-бежанци от 24 декември 1922 г., полковник Роман Александрович Скалски пише: „Във всеки случай, ние — участниците от Освободителната война, заслужаваме по-голямо осигуряване, от лицата, които не са участвали в тази война... Това не е много трудно да се осъществи, тъй като ветераните, останали тук сме няколко десетки, задържали се на този свят и по волята на злата съдба, напуснали своята родина и оказали се на територията на държава в създаването на която лично сме взели активно участие, жертвали сме за това своя тежък труд и живот...“ (Рупчева 2 005, 66-77 Slavianovedenie, 2 005, № 5, [dlib.eastview.com/ browse/dx/88](http://dlib.eastview.com/browse/dx/88) 18900).

По силата на Ньойския договор България остава без армия. Празните казарми се запълват с придошлите руски бежанци в Шумен, Ямбол и на други места. Щабът на I армейски корпус на генерал Александър Кутепов се настанява в казармите в Търново. Свищовската градска община в Протокол от 9 декември 1921 г. решава: „Да се отпусне общинско здание „Старата казарма“ за временно настаняване в него на частите от руската дивизия от Галиполи с условие, че необходимия ремонт по приспособлението на казармата остава в полза на общината без заплащане, след напускането му от войските, които сега ще бъдат настанени на квартира в него.“ (ТДДА — В. Търново ф. 661, оп.1, а. е. 72, ст. XI, л. 10). Вероятно генерал Александър Викторович Фок пристига през 1921 г. в Свищов с руската дивизия от Галиполи.

Руската белогвардейска армия и гражданската емиграция са приети топло от българския народ. Българите са особено благодарни към руските ветерани за освобождението от османска власт, отнасят се със симпатия и им съчувстват.

През 1922 г. в София в квартирата на руския ветеринарен лекар д-р Кирш се събират много емигранти. Сред тях е и ветеранът от Освободителната война 1877-1878 г. генерал Алексей Алексеевич Смагин. Съзнавайки своето особено положение в българското общество ветераните желаят да се разграничат и обособят от другите белоемигранти. Те решават да се обърнат с покана в българските вестници и в руския вестник „Русь“ към руските ветерани от Освободителната война, които трябва да съобщят адресите си и да дадат сведения за участието си във войната.

През декември 1922 г. е представен доклад със списъка на руските ветерани-емигранти на министър-председателя Александър Стамболийски.

„Министър председателят се отнесе твърде съчувствено към повдигнатия въпрос, като включи в него и грижата за нуждаещите се български опълченци. По тоя път Министерският съвет с постановление от 2. II. 1923 г. учреди една Централна комисия в София с подкомисии в окръжните и околийските центрове, като определи следния състав на Централната комисия: председател Генерал (тогава запасен) Лазаров и членове: Ф. Манолов, Г. Цветинов, полковник Ем. Ангелов, Г. И. Капчев и запасния майор Ив. Н. Николаев. Комисията изработва списъци, в които фигурират „имената на 75 руски ветерана в България и на 17 такива в странство. От 92 ветерана, 40 бяха генерали, останалите — щаб и оберофицери, чиновници, войници и 2 милосердни сестри.” (Стоянов 1929, 121).

Централната комисия работи активно и организира събирането на помощи в цялата страна. Събират се 800 000 лева. Една четвърт от тази сума е предадена на Поборническото Опълченско дружество „Шипка”, а останалата част е раздадена и разпратена на руските ветерани. Помощната акция не успява да реши въпроса с издръжката на ветераните-емигранти. Затова тримата генерали Алексей Смагин, Георгий Берхман и Михаил Ерофеев изпращат позив през лятото на 1923 г. за образуването на център на руските ветерани в България.

„На 30 октомври 1923 г. инициативна група руски ветерани от Освободителната война 1877-1878 г., живущи в България, начело с генерал Алексей Смагин, се обръщат към Министерството на вътрешните работи и Народното здраве с молба да регистрира техен съюз и да утвърди устава му. На 7 декември 1923 г. се създава Съюз на руските ветерани от Освободителната Руско-турска война 1877-1878 г. с председател генерал Алексей Смагин след получените утвърдителни отговори от всички ветерани. Уставът на съюза е утвърден от Министерството на Вътрешните работи и Народното здраве със заповед от 1 декември 1923 г.: „Съгласно чл. 1 Съюзът е непартийна и неполитическа организация, създадена със следните цели: оказване на морална и материална помощ на членовете му чрез устройване на общежития, кооперации, предприятия, каси за взаимопомощ, уреждане на благотворителни мероприятия, събиране на доброволни помощи и др. Такива положения фигурират в основните документи и на повечето руски емигрантски организации в България, доколкото всички те се основават с намерения да подпомогнат живота на членовете си чрез създаването на възможности за някакви сравнително постоянни източници на приходи. В случая обаче тя е директно пренесена в Устава на Съюза на руските ветерани, без да се отчита спецификата му. В него членуват хора над 60-70 годишна възраст, болшинството от тях са с дворянски или потомствен военен произход, неспособни на труд поради възрастта си и непривикнали на такъв поради произхода си. Пренебрегването на тази особеност принуждава организацията впоследствие да се занимава почти непрекъснато с писане на молби за помощи до различни държавни и обществени инстанции в България. Със съдействието на българската държава такива се набират главно около деня на Освобождението на България 3 март. Ветераните се срещат с учащи се и с граждани, след което на свое събрание си разпределят събраните суми и предмети. Благодарение на доброто отношение на българския народ към руските ветерани, годишно от тях се събират около 250 000 — 300 000лв.” (Кьосева 2 002, 140-141 <http://www.imirbg.org/imir/books/Ruskata%20emigracia1.pdf>).

Дейността на Съюза на руските ветерани се изразява в настаняване на отделни ветерани по болници, почивни станции, парично подпомагане на заболели или нуждаещи се, отпускане или увеличаване на редовна държавна материална помощ, установяване на качеството на ветеран за всеки отделен случай, грижи за погребение на починали, участие в тържества, свързани с Освобождението в София или в провинцията.

За действителни членове на Съюза се приемат само онези ветерани, които са взели активно участие в Освободителната война 1877-1878 г. на Дунавския или Кавказкия фронт и живеещи в България.

Съюзът набира средства от:

1. Членски внос — всеки член-ветеран внася месечно по 20 лв

2. Доходи — реализирани от вечеринки и помощи от ученически комисии в чест на 3 март

3. Печатни издания — „Албум на руските ветерани”, 1924 г., „Сборник от спомени на руските ветерани”, 1929 г.

С решение на Народното събрание, Държавен вестник, бр. 87 — 21.07.1924 г., утвърдено с Царски указ №31 от 11.07.1924 г. за членове на Съюза на руските ветерани са признати за участници в Освобождението на България следните генерали:

Алексей Алексеевич Смагин — генерал от кавалерията от Генералния щаб

Владимир Георгиевич Бухолц — генерал от пехотата от Генералния щаб

Георгий Едуардович Берхман генерал от артилерията от Генералния щаб

Михаил Родионович Ерофеев - генерал от пехотата

Д-р Василий Афанасиевич Солнцев. Пълен санитарен генерал

Генерал-лейтенанти:

Александър Викторович Фок

Леонид Владимирович Крестовский

Александър Фьодорович Селецкий

Виктор Иванович Скоробогатов

Владимир Петрович Якубинский

Андрей Михайлович Николаев

Николай Василиевич Савойский

Генерал-майори:

Михаил Никитич Николский

Владимир Карлович Манщейн

Петър Минаевич Поляков

Отон Людвигович Нянковски-Войнилович

Порфирий Дмитриевич Черноглазов

Дмитрий Дмитриевич Дженяев

Отец Макарий Василев

Николай Казимирович Кононович

Василий Иванович Селиванов

Граждански генерали:

Д-р Гаврил Николаевич Боев

Д-р Николай Михайлович Попов

Николай Николаевич Евреинов (Стоянов 1929, 121).

„Съгласно началната договореност с генерал Врангел издръжката на армията е поета от неговия щаб чрез сумите, получени от докараното от Крим имущество, сребърното съкровище, пренесено от армията, и банковите сметки на царските посолства в различните страни. Скоро обаче основната тежест на това задължение се прехвърля върху българското правителство. При разорената от войната икономика на държавата и тежките репарационни задължения по Ньойския договор отделянето на средства за тази цел става тежко бреме за България. В Народното събрание се повеждат остри дискусии по този въпрос.” (Даскалов 1994, 59).

Във връзка с 55-годишния юбилей от Освобождението на България от османско иго, Централната комисия за помощ на ветераните излиза с предложение да се подпомогнат руските бежанци-ветерани от Освободителната война 1877-1878 г. Те са твърде стари и болни, в нетрудоспособна възраст. Дните им преминават в бедност, мизерия и неволя, прокудени от своята родина от злата съдба. Благодарение на господстващата в България благоприятна психологическа нагласа към русите, правителствата през 20-те и 30-те години на XX век провеждат много благоприятна политика спрямо руските бежанци. Особено привилегирани и толерирани са руските ветерани.

„На 18 април 1924 г. Народното събрание гласува специално решение за отпускане на пожизнени пенсии на 52 руски емигранти-ветерани от Руско-турската Освободителна война. Тъй като съгласно законите в Царството чужденците нямат право на пенсии, депутатите приемат един „соломоновски” изход — на ветераните се отпуска не пенсия, а „пожизнено месечно пособие”, отначало в размер на 1 000 лв месечно, а впоследствие през 1927 и 1929 г. то се увеличава съответно на 2 000 и на 2 500 лв. В състава на руските ветерани са известни личности, с

особени заслуги към българското Освобождение: председателят на Съюза на руски емигранти от Освободителната война 1877-1878 г. — генералът от инфантерията Алексей Смагин, генерал Александър Фок и други.

Белоемигрантът Александър Фок се заселва в град Свищов, тъй като е воювал за неговото освобождение. Твърде оскъдни са документите за неговото пребиваване в дунавския град. Липсват сведения, дали генерал Александър Фок е приел българско гражданство. Макар България да става за него втора родина, той вече е стар и се чувства бежанец. Въпреки предприетите мерки, от българските правителства спрямо руските емигранти-ветерани от Освободителната война през 1925 г., генерал Александър Фок изпада в крайно затруднено материално положение. Тогава общинските власти в Свищов му отпускат финансова помощ.

В Протокол № 31 от 4 май 1925 г. на Свищовското градско общинско управление се обсъжда Писмо № 4 от 29 април 1925 г. на Федерацията на Запасните офицери и подофицери от Свищов. „Общинският съвет след изслушване на доклада, като взе предвид от една страна заслугите на запасния Руски генерал Александър Фок към България и изобщо частно към град Свищов в време на Освободителната Руско-турска война и от друга страна като взе предвид, че той е изпаднал в крайно мизерно положение и че за да може да прекара горе-долу последните дни от старините си, Общината морално е задължена да му се притече на помощ. Реши: Начиная от м. април т. г. на запасния Руски генерал Александър Фок, живущ в град Свищов, да се дава ежемесечно по 250 лв. парична помощ от общината като крайно беден. Сумата да се взема от кредита по параграф 22 п. 3 на Общинския ни бюджет — Помощи на бедните, и да се предава на хазайката му за изплащане на наема му.” (ТДДА — В. Търново ф. 661, а. е. 79, ст. XX л. 20.).

В Проект-бюджета за финансовата 1926/1927 г. на Общинския съвет в Свищов в раздел Ж. Благотворителност е записано: „Помощ на руския генерал Александър Фок за наем на квартирата. Въпреки оскъдните средства на Общината, като лице през Освободителната война, първи с частта си е минал на българския бряг при Свищов, налага се поне средства за квартира — 4 800 лв.” (ТДДА — В. Търново ф. 661, оп. 1, а. е. 79, п. 27, л. 180.).

В Обявление на свищовски вестник от печатница П. А. Славков — Свищов е публикуван некролог: „На 2.12. почина в града ни емигранта—руски генерал Александър Викторович Фок, един от първите руски офицери (капитан тогава), които са минали Дунава на 15/28 юни 1877 година под Свищов. Покойният генерал е участвал и в Шипченските боеве, бил е началник сектор при отбраната на Порт Артур. Бил е Свищовски почетен гражданин след 1921 година и до смъртта си.” Много граждани присъстват на тържественото му погребение на 3 декември 1926 г.

Генерал Александър Фок пожелава приживе да бъде погребан в братската могила, където се намират костите на неговите бойни другари: подп. Лукиянов, щабс-капитан Брянов и др. Според една устна история, генералът-ветеран всяка сутрин се е разхождал до мястото, в устието на река Текирдере, където е дебаркирала руската армия, а днес се намира „Паркът на освободителите”. Мраморни обелиски и музейна експозиция напомнят за техния подвиг. На паметната плоча е написано: „На 27 юни 1877 г. ротата на капитан Фок атакува и унищожи затворилите се тук турски войници от караула и граничната застава.”

Б Е Л Е Ж К И

Руски аристократи на губернски постове във Временното руско управление и на служба в княжество България. (<http://edinzavet.wordpress.com/pridvorni/vru/rusaristocrbg>)

Фок 1923: А. Фок. Преминаване на р. Дунав при гр. Свищов на 14 пехотна дивизия през ноща на 14-15 юни 1877 година. Св., 1923, 7.

Фок 1923: А. Фок. Преминаване на р. Дунав при гр. Свищов на 14 пехотна дивизия през ноща на 14-15 юни 1877 година. Св., 1923, 10.

Фок 1923: А. Фок. Преминаване на р. Дунав при гр. Свищов на 14 пехотна дивизия през ноща на 14-15 юни 1877 година. Св., 1923, 11.

Фок 1923: А. Фок. Преминаване на р. Дунав при гр. Свищов на 14 пехотна дивизия през ноща на 14-15 юни 1877 година. Св., 1923, 13.

Фок 1923: А. Фок. Преминаване на р. Дунав при гр. Свищов на 14 пехотна дивизия през ноща на 14-15 юни 1877 година. Св., 1923, 13.

Фок 1923: А. Фок. Преминаване на р. Дунав при гр. Свищов на 14 пехотна дивизия през ноща на 14-15 юни 1877 година. Св., 1923, 15.

Фок 1923: А. Фок. Преминаване на р. Дунав при гр. Свищов на 14 пехотна дивизия през ноща на 14-15 юни 1877 година. Св., 1923, 16.

Фок 1923: А. Фок. Преминаване на р. Дунав при гр. Свищов на 14 пехотна дивизия през ноща на 14-15 юни 1877 година. Св., 1923, 16.

Фок 1923: А. Фок. Преминаване на р. Дунав при гр. Свищов на 14 пехотна дивизия през ноща на 14-15 юни 1877 година. Св., 1923, 16.

Свищов в миналото и днес. С., 1980, 147-148.

Букасова-Богословова 2 009: С. Букасова-Богословова. Руската следа във Варна. В., 2009, 30.

Рупчева 2 005: Г. Рупчева. Деятельность Центральной комиссии по оказанию помощи русским ветеранам русско-турецкой войны 1877-1878 годов. - Slavianovedenie, 2 005, №5, 66-77. dlib.eastview.com/browse/dx/8818900.

ТДДА — В. Търново, ф. 661, оп. 1, а. е. 72, ст. XI, л. 10.

Стоянов 1929: Д. Стоянов. Сборник от спомени на руските ветерани. С., 1929, 121.

Кьосева, 2002: Цв. Кьосева. България и руската емиграция /20-те-50-те години на XX век/. С., 2002, 140-141. www.imir-bg.org/imir/books/Ruskata%20emigracia1.pdf.

Стоянов 1929: Д. Стоянов. Сборник от спомени на руските ветерани. С., 1929, 125-126.

Даскалов, 1994: Д. Даскалов. Бялата руска емиграция в България между двете световни войни. — В: Военно-исторически сборник, С., 1994, №1, с. 59.

Кьосева, 2001: Цв. Кьосева. Руската емиграция и българската държава /20-те — 50-те години на XX век"/ - В: Сборник Бялата емиграция в България. С., 2001, 59.

ТДДА — В. Търново, ф. 661, оп. 1, а. е. 79, ст. XX, л. 20.

ТДДА — В. Търново, ф. 661, оп. 1, а. е. 79, п. 27, л. 180.

Изказвам благодарност на уредника в Общински музей град Свищов Надя Ангелова за предоставените материали по темата.

Lieutenant-General Alexander Wiktorowitsch Fok and His Second Native Land Bulgaria Pavlina Vladeva (summary)

Alexander Wiktorowitsch Fok was born in Russia in 1843. He finished the military school (college) in Konstantinovosk.

In the time of the Russo-Turkish War (1877-1878) captain Fok is a commander of the II - rifle company from the 53-th infantry regiment of Volinsk. He is the same Russian officer who steps first on the Bulgarian shore near Svishtov. He is the first bearer of the Russian military cross St. George.

Alexander Wiktorowitsch Fok participates in the Russo-Japanese War (1904- 1905). He takes part in the Balkan wars (1912- 1913) in the ranks of the Bulgarian army.

After the October Revolution and the Civil War in Russia, more than 2 millions of Russian refugees do not accept the new Soviet authority. They are forced to leave their motherland. The veteran refugees who participated in the Liberation of Bulgaria settle places, known from the wartime. When Alexander Wiktorowitsch Fok arrives as a refugee, he is emotionally related to Svishtov. And he settled exactly in this town.

General Alexander Wiktorowitsch Fok passed away in 1926. He is buried in the area „Pametnitsite“ (The Monuments), in the common grave where his comrades-in-arms rest in piece

КНИГИТЕ ИСКАТ ДА СА СВОБОДНИ!

гл. ас. д-р Любомира Парижкова, УНИБИТ, E-mail: ljubomirap@abv.bg

Представете си само — целият свят е една библиотека! — възкликва един от буккросърите в мрежата. Предполагам ви се случвало да намерите в някое уютно заведение, в автобус, на пейка в парка книга със странен надпис, който те призовава да я прочетеш и после отново да я пуснеш на свобода! Става дума за буккросинг.

Явлението буккросинг възниква в САЩ, където през март 2001 г. Рон Хорнбейкър, компютърен специалист, решава да остави своя книга за непознати читатели. Едноименният сайт www.bookcrossing.com стартира през април 2001 г.

Bookcrossing е мрежа за свободно обменяне на книги, създадена от почитатели на книгата, която завладява цял свят. Думата “bookcrossing” вече е добавена в Оксфордския речник и означава: *практиката да оставяш книга на публично място, за да бъде взета и прочетена от някой друг, който след това отново да я остави.*

Терминът **Bookcrossing** буквално означава място, където се пресичат пътищата на книгите. Идеята е да „освободиш” прочетена от теб книга, като я оставиш на някоя гара, в телефонна кабинка, кафене или на седалка в автобус или маршрутка, за да я намери и прочете някой след теб, а после на свой ред да я *освободи*.

В защита на идеята за буккросинг е мнението на Рос Лемана, писател и филмов сценарист (Час пик, 1998): *Bookcrossing.com е прекрасна, но доста позакъсняла идея. Представете си само какво щеше да бъде, ако можехме да проследим движението на първото фолио на Шекспир, на библията на Гутенберг, на първото издание на “Големият сън”... Е, пукнете се от завист, господа Шекспир, Гутенберг и Чандлър — щом беше отпечатано първото издание с твърди корици на моя скромен дебютен роман, пуснах по света три екземпляра от него, снабдени с етикет и BCID¹. Та, ако се натъкнете на копие на Acid Test, моля да го прочетете, да споделите впечатленията си на сайта и да го предадете нататък”.*

Противниците на този феномен гледат на книгата като на скъпа, трудно достъпна стока, чието притежаване е лукс, поради това оставянето на книги се възприема като екстравагантност и дори странност.

Буккросърите създават своя територия — виртуална, те са членове на едно общество и споделят една и съща любов — любов към книгите. Те формират собствена култура и свой речников апарат. Например, **кросинг зона** е място, чийто собственик или управител е съгласен на територията на неговото заведение да бъдат освобождавани книги. Някои такива в София са „Апартаментът”, „Магазин за време и чай” (Княз Борис I 65), къща-музей „Панчо Владигеров” (Лозенец, ул. Якубица), „Кривото” до Софийския университет, пицериите „Уго” и „Дон Домат”, автобус 280, Клуб “Малееви”. Аз лично съм вземала книга от Coffee House на ул.

¹ Bookcrossing ID numb^o

Release and Reading Challenges — се свързва с групови четения или освобождаване на книги с предварително зададена тематика или мотив. Например, книги с имена на цветове в заглавията, свързани с определени географски места, природни явления, букви от азбуката и т.н.

Основната философия на това явление е, че се залага повече на функцията на книгата да доставя наслада и е за хора, които са преодолели в себе си егоизма и чувството си на собственост над предметите и вещите. Освобождавайки книга, в действителност ти се отказваш от колекционерската си страст да трупаш. Така използваш текста пълноценно и без егоизъм.

Книгата не е само приятел, а тя ти помага да откриеш нови приятели! — казва писателят Хенри Милър.

Букросинг се прави от 895 228-те букросъри от 132 страни, които са регистрирали 6 671 580 книги (по данни от ноември 2010 г.). В челната десетка от най-активни в тази дейност са страните:

1. САЩ 29%
2. Германия 16%
3. Великобритания 13%
4. Холандия 11%
5. Финландия 10%
6. Канада 8%
7. Австралия 5%
8. Франция 4%
9. Португалия 3%
10. Испания 1%

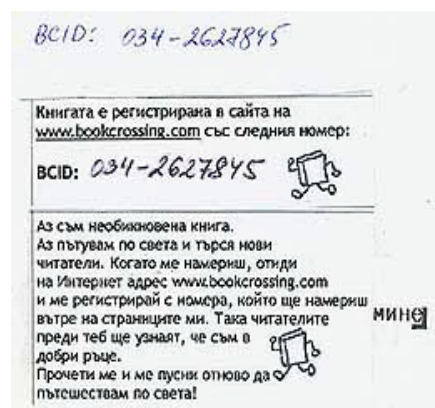
Книгите искат да са свободни! — е мотото на българския сайт <http://bookcrossing.hit.bg/>.

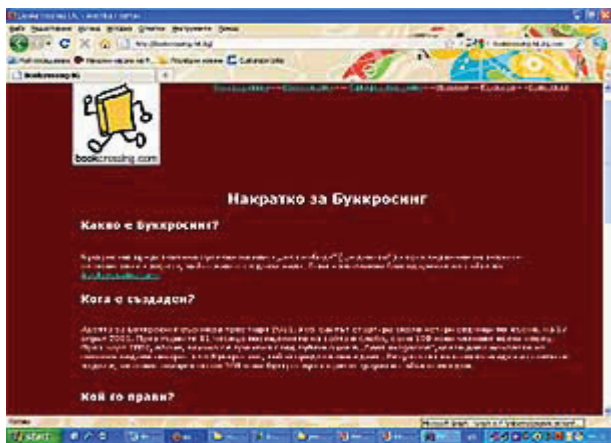
Букросинг си има почитатели и във facebook в България — 87 участници. Букросърите в България са под 200, като най-активни са в София, Пловдив, Варна. От Велико Търново са регистрирани 7 букросъра, но затова пък се включват в световната инициатива „Пътуваща книга”. По идея на студенти от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, които учат в специалността по „Библиотекознание и масови комуникации” в деня на книгата и авторското право — 23

6-ти септември книгата на голямата българска съвременна писателка Теодора Димова „Емине”.

За да се означи книгата ѝ се слага букросинг идентификационен номер — **BCID** (Bookcrossing ID number). Букросърите поставят своя номер върху книгата и я освобождават, след това следят в сайта при кого е отишла книгата и послед къде ще отиде. Върху освободените книги пише горе-долу следното:

Системата, при която хора, които се интересуват от една и съща книга, си я препращат един на друг по пощата, след като са я прочели се нарича **Bookring**. Към жаргона на почитателите на букросинга трябва да прибавим и **Bookray** — същото като при Bookring, но вместо накрая книгата да се върне при собственика си, тя продължава да се предава, докато има желаещи да я прочетат.

април са призовани търновци да *освободят* свои книги. „Смисълът на тази инициатива е да дадем нов живот на книгите, които веднъж сме прочели и втори път няма да отворим” — казва една от инициаторките.

Източници

1. www.bookcrossing.com
2. <http://bookcrossing.hit.bg/>

ОБЕЩАНИЯТА НА IPAD¹

Умен, бърз, удобен, с множество приложения, същинско швейцарско ножче в областта на дигиталните забавления, новият таблет на *Apple* може да се използва за почти всичко: електронни игри и електронна поща, слушане на музика, гледане на филми, сърфиране в мрежата, *Twitter*, *Facebook*, четене на електронни книги. Във връзка с последното *Inrockuptibles* разнищва въпроса дали ще му стигнат силите да съживи пресата и книгоиздаването и да подкрепи печатното слово.

„Може ли *iPad* да спаси „Нюзуик”?” („Уайърд”), „Може ли *iPad* да спаси списанията?” (*PC magazine*), „Може ли *iPad* да спаси книгоиздаването?” („Ню Йоркър”), „*iPad* ще революционизира начина, по който потребяваме медиите” (Рупърт Мърдок)... Прекомерни изглеждат надеждите, които новият преносим компютър на *Apple* поражда в света на пресата и книгоиздаването. Все пак онези, които вече са работили с устройството, могат да разберат прехласването по него, тъй като са се уверили колко приятно, като на игра и удобно се разлистват книги и вестници на големия му екран чрез докосване с пръсти. Отлична е резолюцията на образи и текст, а свързан с мрежата, той дава достъп до различни мултимедийни съдържания.

Несъмнено пресата възлага най-големи надежди на *iPad*. Тя вижда в него средство, за да може най-сетне да премине от безплатното към платеното електронно съдържание (приложенията). Според Жереми Анжел, директор на *Visuamobile*, фирма, която разработва приложенията, „мнозина виждат в този носител ново средство да препродават дигитална информация”. Чрез абонамент, за брой или статия читателят ще има достъп до съдържанието, специално форматирано за таблета. В техническо отношение *iPad* позволява много повече от обикновеното копи-пействане на книжния формат. Някои вече достъпни приложения („Уолт Стрийт Джърнъл”, „Ню Йорк Таймс”...) показват как статиите могат да бъдат обогатени с диапори, видео... Все пак прес издателите са съблазнени на първо място от ергономията на *iPad*: кодовете и макетът на вестника са налице, но без затруднението на хартията — което впрочем позволява да се освободят вестниците от проблемите на разпространението и производствените разходи. Людовик Блешер, който ръководи електронните издания на „Либерасион”, набляга върху факта, че устройството позволява „мизансцена на хартиения вестник”: „Тъкмо на това разчитаме на първо място с *iPad*.” Обогатяването на статиите и мултимедийните съдържания ще дойде впоследствие. Жереми Анжел смята, че ще се развият например „хибридни продукти, които ще използват квалификативната информация от хартиения вестник, свързвайки се и с бързата мултимедийна информация в реално време от мрежата”.

Ала дали няма опасност интернавтите да продължават да черпят информация от мрежата, оттам, където е безплатна, вместо да използват платени приложения? Жереми Ан-

¹ Източник: Списание „ЛИК”, № 8, август 2010, с. 70-72

жел успокоява: „Но интернет и приложенията *iPad* наистина се допълват. Уебинформацията често е информация в реално време, която не е обработена от редакциите. Докато с *iPad* получавате анализирана, сверена, организирана в досиета информация. Затова е нормално тя да е платена.”

Въпреки намаляването на приходите от реклама поради кризата пресата разчита, че рекламоделите ще бъдат привлечени от възможностите, предлагани от *Apple*. „Със създаването на *iAd* (служба за рекламата на мобилни носители) рекламата на тези носители ще придобие друго измерение. Ще бъде надхвърлен стадият на рекламните банери, за да се развият новаторски рекламни приложения. Може да си представим приложения в приложението или кликуване върху рекламата да Ви увлича в игра”, пали се Анжел. Докато Людовик Блешер припомня, че „истинският въпрос ще бъде този за аудиторията, необходимо условие, за да се заинтересуват рекламоделите”.

Светът на книгоиздаването, който все още не знае как да подходи към дигиталната революция, е по-умерен в реакциите си. Наистина *iPad* предлага нечувани възможности, отлично илюстрирани от анимацията (която може да се види в *You Tube*) на едно старо издание на „Алиса в страната на чудесата”². Но според Лоренцо Сокаво, специалист по новите технологии, приложими в книгоиздаването, въпреки че *iPad* е по-секси от един черно-бял четец, „неговото призвание не е да бъде устройство за четене. Яркоосветеният блестящ екран изисква 25% допълнително визуално усилие в сравнение с хартията от фибри или електронната хартия.”

Освен това *iPad* се появява в особено сложен юридически и икономически контекст. На пазара на електронната книга Амазон и Гугъл са водещи играчи в САЩ. *Amazon*, лансирал своя четец *Kindle*, се опитва (безуспешно) да наложи своите цени на издателите. *Google* отваря електронната си книжарница през юли и дигитализира с пълна пара. Някои автори като Иън Макюън и Стивън Кинг сключват ексклузивни договори с Амазон за електронното разпространение на определени свои творби. Във Франция издателите се борят с данъка добавена стойност, който е 19.6% за електронната книга срещу 5.5% за книгата на хартия, което пречи електронната книга да бъде по-евтина от печатната. Авторите на комикси се опитват да договорят електронните си права, докато някои автори на романи отказват книгите им да бъдат дигитализирани. С една дума, преминаването към дигиталното е истинска главоблъсканица, още повече че издателите съвсем не са сигурни в резултата. „Днес дигиталното ни струва много повече пари, отколкото печелим с него”, свидетелства Албан Серизие, директор на дигиталното развитие в издателство „Галимар”.

Ала тласкани от обстоятелствата, издателите са принудени да вървят напред, да обмислят прехвърлянето на своите поредици на електронен носител. Детските книги, комиксите, практическите и образователните издания, туристическите пътеводители, изглежда, са най-лесно приспособими към електронния носител. Албан Серизие споделя съмненията си: „В „Галимар” издаваме обща литература и е трудно да знаем как ще се четат на екран книги от 300-500 страници.” Лоренцо Сокаво съжالياва, че пришпорените издатели не подхождат към проблема дистанцирано: „От една страна, би трябвало да се замислят продукти, които като издаване да не са просто копия, покриващи се с хартиения носител; от друга страна, би трябвало да се предлагат новаторски съдържания, съобразени с възможностите, предполагаани от новото устройство, без да се напуска полето на книгоиздаването. Например с *iPad* има опасност дигитализираният комикс да се превърне в анимация.”

Освен това при обмисляне на своята стратегия пресата и книгоиздаването трябва да отчитат и твърдите цени, наложени им от *Apple*: 79 сантима, 1,59 евро, 3,99 евро за приложението, от които фирмата удържа около 30%. Формули за абонамент на различни носители (хартия, веб, приложение) биха позволили да се заобиколи тази пречка, понеже те се изплъзват от властта на *Apple*. Издателските къщи още водят преговори за цената на електронните книги. Албан Серизие обяснява: „Не бива да се бърза, понеже не сме сигурни дали условията на електронната книжарница на *Apple* (*iBookStore*) са толкова благоприятни за нас и справедливи, колкото бихме искали”. Те също имат начин да заобиколят *Apple*: като развият собствени приложения за четене, така че с *iPad* да могат да се четат електронните книги, купени от

² *Развитата за iPad версия на „Алиса в страната на чудесата” е вдъхновена от изданието от 1865, илюстрирано от Джон Тениъл.*

сайтовете на книжарниците. Въпреки предложените възможности, засега би било прибързано да се тегли заключението, че *iPad* ще доведе до възраждане на писменото слово. Голямата неизвестна величина си остава дали новото устройство ще получи широко приложение. Пазарната му цена (между 499 и 799 евро) несъмнено е пречка за неговото демократизиране. Без да се брои цената за евентуален триизмерен абонамент и за приложенията. А независимо дали на цифров носител, или не, потребителите няма изведнъж да се абонират за десетки вестници и да четат по три книги седмично.

Електронната книга. От няколко седмици нова мода върлува в света на литературата: за да хвалят качествата на някоя книга, издателите не се колебаят да я препашат с лента с надпис „Вече съществува и във версия за *iPad*” като доказателство за нейната модерност. Наистина маркетинговата стратегия напомня примамки от рода на „Видяно по телевизията”, но е красноречива за внезапното обръщане на погледа към цифровата книга. Медийният шум около новия таблет на *Apple* е само видимата част от едно много по-широко движение около новия носител, рекламиран и доказващ се като шампион...

ИЗЛОЖБА “СОЛТА Е ЗЛАТО”

От 26 октомври 2010 г. до 23 януари 2011 г. в Националния археологически музей на БАН, под научното ръководство на проф. Васил Николов, е експонирана археологическата изложба “Солта е злато”, Праисторически солдобивен център Провадия-Солницата. Това е най-древният от откритите досега центрове за добиване на сол в Европа. Разположен върху най-голямото находище на каменна сол на Балканския полуостров, неговата експлоатация съвпада с времената, когато солта е имала стойността на самородно злато. Затова такава е и мотото на изложбата.

Изложбата е създадена като съвместен проект на Националния археологически институт и музей, БАН и Историческия музей в гр. Провадия. Представянето ѝ в Провадия от 30 септември до 12 октомври е във връзка с организирания там хумболтов симпозиум (Humboldt-Kolleg) на тема „Сол и злато: ролята на солта в праисторическа Европа“.

Късният праисторически период - от края на VII до средата на II хилядолетие пр. Хр., е времето на най-ранните земеделци и скотовъдци в българските земи, а и в Европа. Археологическата периодизация го представя като последователност на неолитната, халколитната и бронзовата епоха. Интензивните археологически проучвания на праисторически обекти в България и съседните страни през последните десетилетия дадоха възможност да бъдат изградени добре аргументирани представи за късната праистория в региона. Според тях, от края на VII до края на V хил. пр. Хр. днешните български земи лежат в центъра на първата европейска цивилизация. От това произтича и значителният научен интерес, включително и на специалисти-праисторици от Средна и Западна Европа, към проучване на късната праистория в Тракия и съседните райони.

Ние често не забелязваме, че в живота ни има дребни на глед елементи, без които животът ни би бил затруднен и дори невъзможен. Такъв елемент е и обикновената готварска сол. За да ни е по-вкусна храната често посягаме, при това съвсем машинално към солницата, без да си даваме сметка, че животът ни би бил невъзможен без солта. И то не защото храната ще ни бъде безвкусна, а защото без определена доза сол на денонощие човешкият организъм няма

Праисторически солодобивен център Провадия — Солницата. Начало на разкопките в Югоизточния сектор. Сн. В. Николов

Праисторически солодобивен център Провадия — Солницата. Останки от пещта за изваряване на разсол къснееолитна двуетажна постройка. Сн. В. Николов

Праисторически солодобивен център Провадия — Солницата. Тънкостенна керамика от производствена яма (структура I) в халколитния солодобивен комплекс. Сн. П. Лещаков

да може да функционира, защото натриевият хлорид играе незаменима физиологична роля за поддържането на осмотичното равновесие в животинския организъм изобщо. Проблемът за целенасочено осигуряване на сол както за човека, така и за домашните животни възниква с прехода към произвеждаща икономика, т.е. на прехода към неолитен тип култура преди около 12-14 хиляди години в Предна Азия. Хората стават производители на зърнени храни и започват да отглеждат домашни животни. С развитието на неолита солта се превръща в единствената стратегическа суровина за тази епоха, суровина, без която новият тип икономика всъщност не би могъл да функционира. Към незаменимо важните функции на солта за тази епоха трябва да се добави и използването ѝ за консервиране на храни и за други битови производства като обработката на животински кожи и тяхното използване.

Доскоро нямаше никакви данни за добива и употребата на сол през късната праистория в дн. български земи. През 2005 г. започват теренни проучвания на комплексния археологически паметник Провадия-Солницата. Става дума за праисторическа селищна могила, върху която по-късно е натрупана тракийска надгробна могила. Разкопките в праисторическия пласт продължават вече четири сезона и дават изключително интересни резултати. Селищната могила, която е имала културен пласт лежи върху огромния пресечен конус на най-голямото и всъщност единствено находище на каменна сол на Източните Балкани. От намиращото се на дълбочина от 9 до 20 м „солно огледало“ са изтичали солени извори с концентрация на сол, близка до максималната, която е около 312 г на литър. По време на къснееолитната култура Караново III-IV, която обхваща цяла Тракия през периода около 5400-5200 г. пр. Хр., група хора — нейни носители, прекосява Стара планина, заселва се до солните извори и започва да добива сол. Производството става чрез изваряване на разсол от изворите в специално правени за целта тънкостенни керамични съдове. Те са поставяни в специално изградени масивни куполни пещи, чиято производителност е около 10 тона твърда сол на година и се намират в постройки вътре в селището. Изваряването в пещи е практикувано през целия късен неолит, т.е. до началото на V хил. пр. Хр., но засега няма данни за раннохалколитното производство. Животът върху жилищната могила продължил през средния халколит, т.е. през времето между 4650 и 4500 г. пр. Хр., а към края на този период край селището възниква голям производствен център, който съществува вероятно и през късния халколит, т.е. поне през третата четвърт на V хил. пр. Хр. Това се налага от явната необходимост за увеличаване на производството на сол, което става чрез модификация на технологичния процес. Пещите са заменени от големи открити съоръжения — широки ями, в които са нареждани плътно един до друг нов вид

Праисторически солодобивен център Провадия — Солницата. Каменна мелница за смилане на зърно в къснонеолитна двуетажна постройка.

Сн. В. Николов

керемични съдове — дълбоки дебелостенни паници с много по-голям обем от къснонеолитните. Изваряването на разсола става с открит огън, разпален на дъното на ямата в пространствата между допиращите се с устията си паници. През средния и късния халколит производството на сол явно достига промишлени за епохата количества. Твърдата сол, която по това време играе ролята на пари, вероятно става еквивалент в мащабна търговия със съседни региони, главно на юг. Натрупаните от производителите на сол богатства е трябвало да бъдат защитавани — по време на средния халколит селището върху селищната могила е укрепено със силна фортификационна система, която включва отбранителна стена и дълбок ров пред нея.

Затова едва ли се налага дискусиата по хипотезата, че богатствата на Варненския къснохалколитен некропол са резултат от търговията на сол, произведена от изворите край Провадия-Солницата. Откриването на огромния по площ средно- и къснохалколитен производствен център дава сериозна подкрепа на идеята и ще помогне за обосновано обяснение на този феномен.

ИЗЛОЖБИ В ЦЕНТРАЛНАТА СГРАДА НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

Лидия Чолпанова, E-mail: refer1@cl.bas.bg

100 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН (Институт за български език — 20 октомври-5 ноември)

Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ почете 100-годишнината на своя патрон с изложба
Августа Манолева

В периода 20 октомври 5 ноември в Централната сграда на БАН Институтът за български език представи експозицията „100 години от рождението на проф. д-р Любомир Андрейчин — доктор на Ягелонския университет в Краков, професор на СУ „Св. Климент Охридски“, член-кореспондент на БАН“, с която отбеляза кръглата годишната на своя патрон. Богато подредените витрини представят не само научния принос на известния езиковед и акценти от

биографията му, но показват и неговия духовен свят. Всичко върви паралелно: книги, ръкописи, дипломи, автентични отметки, стенографски бележки, снимки, картички, преводи на художествена литература (Quo vadis на Х. Сенкевич, Сизифов труд от Ст. Жеромски), грамофонни плочи, страстта към фотографията, театъра, лични вещи,

ордени и др. Началото на изложбата естествено припомня неговия известен род: Иван Андрейчин — завършил литература във Франция, първият действащ председател на Съюза на писателите (Ив. Вазов е почетен председател); Стефан Андрейчин — толстоистът; учителите Андрей и Еким — четиримата братя на бащата Димитър, най-малкият, учил лесовъдство в Германия.

Макар да започва следването си под натиск в Агрономо-лесовъдския факултет, след първи курс Любомир Андрейчин сам се премества в специалността Славянска филология и слуша лекциите на известните професори Стоян Романски, Стефан Младенов, Любомир Милетич, които поставят основите на познанията му по българско езикознание. Полският период е най-важният в живота на учения. Той е изпратен, още преди да е взел държавните си изпити, в Ягелонския университет, Краков за да поеме лектората по български език към специалността “Славистика”. Тук подготвя и защитава докторската си дисертация на тема *Kategorie znaczeniowe koniugacji bułgarskiej* (Смислови категории на българското спрежение). Пише и първите си езиковедски изследвания, докладвани на заседание на Езиковедската комисия на Полската академия на науките.

И понеже началото на кариерата му в България е свързано с гимназиалното обучение, то и първите трудове, с които се заема са учебниците (ценни помагала и до днес, дори за университетите). След като става най-напред доброволен асистент, а след това е назначен и за редовен асистент при Катедрата по славянски литератури в Историко-филологическия факултет на СУ, излиза неговият приносен в българската лингвистика труд „Основна българска граматика” (завършена през 1942 г.). С избирането му за професор при Катедрата по български език през 1950 г., започва работа и като нещатен сътрудник в Института за български език при БАН. След година вече е зам.-директор на Института, а през 1957 г. става директор. В Университета чете лекции по съвременен български език — Морфология, по създадения от него предмет История на българския книжовен език и води курса Увод в езикознанието. Оглавява списанието „Български език”.

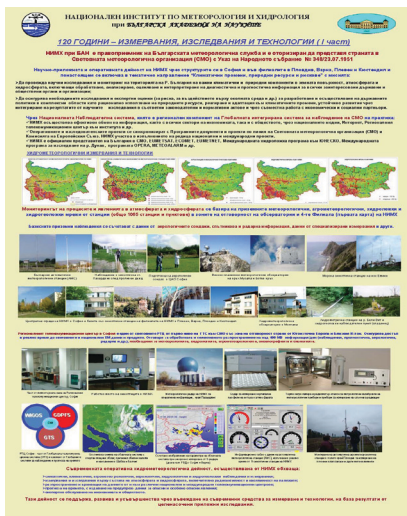
В изложбата се представени и многобройните речници, в които е съавтор, самостоятелните му и в съавторство трудове като „На езиков пост”, „Езикови тревоги”, „Проблеми на българската книжовна реч”, „Език и стил на Иван Вазов”, „Из историята на нашето езиково строителство”, за да се стигне до подготовката на последния „Строители и ревнителите на родния език” (наречена от него Пантеон).

Проф. Андрейчин ни показва как науката може да служи на езиковата практика и да бъде в помощ на образоваността на обществото. Този стремеж стимулира учения за създаването на трите важни опори: националната служба “Езикови справки и консултации”, действаща и до днес; списание „Български език” — научният орган на всички българисти; рубриката „Родна реч” по БНР.

Целият архив на изтъкнатия езиковед грижливо е запазен от сина му архитект, доц. д-р Димитър Андрейчин. С ценни вещи в изложбата участват: проф. Венче Попова, която е най-близо до професора, през цялата му научна кариера и е един от двамата му първи асистенти. С нея е започнал последната книга „Строители и ревнителите на родния език”, която тя сама довършва и издава. Проф. Стефана Стойкова (дългогодишен зам.-директор на Института за фолклор при БАН и съпруга на видния диалектолог проф. Стойко Стойков, с когото Андрейчин е близък приятел), доц. д-р Лили Грашева, Литературен институт при БАН, медиевистката проф. Ангелина Минчева, СУ „Св. Климент Охридски”, племенница на Л. Андрейчин.

Откриването на изложбата беше поводът за представянето на специалното Приложение на сп. „Български език”, посветено на професор д-р Любомир Андрейчин — С почит към строителя и ревнителя на родния език.

ИЗЛОЖБА, ПОСВЕТЕНА НА 120 ГОДИНИ ОТ СЪЗДАВАНЕТО НА НИМХ (Национален институт по метеорология и хидрология – 8-12 ноември)

През 2010 година се навършват 150 години от първите метеорологични измервания в България и 120 години от създаването на Българската метеорологична служба (сега Национален институт по метеорология и хидрология към БАН).

НИМХ чества тези годишнини с тържествено откриване в хотел “Радисън”, Юбилейна научна сесия и изложба в Централната сграда на БАН.

Честването бе под патронажа на Министъра на образованието, младежта и науката г-н Игнатов и почетен гост Министърът на околната среда и водите г-жа Караджова.

ИЗЛОЖБА ЗА ИЗСЛЕДВАНИЯТА, ПРЕДСТАВЕНИ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ЛЯТНА ШКОЛА ЗА МЛАДИ ИЗСЛЕДОВАТЕЛИ ПО СТАРЕЕНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО Института за изследване на населението и човека – 15 ноември-10 декември

Школата е проведена през септември т.г. в гр. Варна като част от обучителната програма на проект по 7-ма Рамкова програма на ЕК „Европейско изследователско пространство по стареенето” - ERA-AGE 2, който се ръководи от кординационен екип от Университета в Шефилд, Великобритания и се изпълнява от 13 изследователски института. В частта си за България се изпълнява от Института за изследване на населението и човека при БАН.

Изложбата представя резултатите от изследвания в различни области на стареенето на млади специалисти с докторски звания, при тригодишно обучение и работа в разнородни институти с оглед придобиване на умения за интердисциплинарен подход.

ПРЕДСТОЯЩИ ГОДИШНИНИ НА ЧЛЕНОВЕ НА БАН (1869–2010)

Стефка Хрусанова, E-mail: hrusanova.st@cl.bas.bg

02 декември

100 от рождението на АНАТОЛИЙ АЛЕКСЕЕВИЧ ДОРОДНИЦИН (02.12.1910—07.06.1994), руски геофизик — хидромеханика, аеромеханика, приложна математика.

Чуждестранен член (1969).

02 декември

40 г. от смъртта на ИЛИЯ ПАВЛОВ ПАШЕВ (16.06.1910—02.12.1970), ветеринарен лекар, микробиолог.

Член-кореспондент (1967). Заместник-председател на БАН (1968—1970).

03 декември

190 г. от рождението на САВА ХАДЖИИЛИЕВ ДОБРОПЛОДНИ (03.12.1820—19.04.1894), учител, книжовник, театрален и читалищен деец.

Дописен член (1881), почетен член (1884).

03 декември

15 г. от смъртта на БОГДАН ЙОРДАНОВ КУРТЕВ (16.06.1917—03.12.1995), химик-органик.

Академик (1974). Заместник-председател на БАН (1971-1973).

05 декември

90 г. от рождението на МАКО ПЕТРОВ ДАКОВ (05.12.1920—22.02.2006), инженер-лесовъд, обществен и държавен деец.

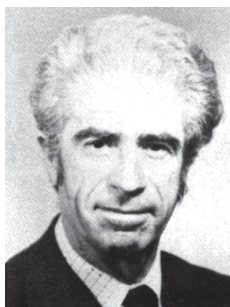
Академик (1981). Заместник-председател на БАН (1978—1988).

05 декември

65 г. от смъртта на **ВЛАДИМИР ЛЕОНТИЕВИЧ КОМАРОВ** (13.10.1869—05.12.1945), руски ботаник, географ, флорист-систематик.

Чуждестранен член (1945).

06 декември

5 г. от смъртта на **ИВАН ВАСИЛЕВ ДУРИДАНОВ** (22.02.1920—06.12.2005), езиковед.

Академик (1995).

08 декември

30 г. от смъртта на **ВАЦЛАВ ОЛШАК** (24.10.1902—08.12.1980), полски машинен инженер.

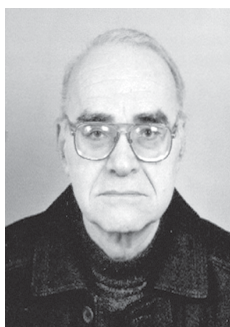
Чуждестранен член (1969).

09 декември

105 г. от рождението на **ИНОКЕНТИЙ ПЕТРОВИЧ ГЕРАСИМОВ** (09.12.1905—30.03.1985), руски физикогеограф — геоморфолог, палеограф, почвовед.

Чуждестранен член (1958).

10 декември

75 г. от рождението на **ХРИСТО НИКОЛОВ ДАБОВСКИ** (10.12.1935), геолог.

Член-кореспондент (2004).

10 декември
60 г. от рождението на ВЕСЕЛИН СТОЯНОВ ДРЕНСКИ (10.12.1950),
математик.
Член-кореспондент (2004).

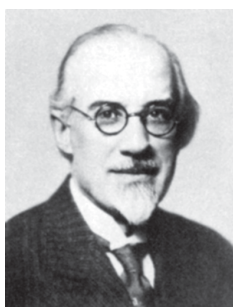
10 декември
80 г. от рождението на АСЕН АСЕНОВ ХАДЖИОЛОВ (10.12.1930—
22.04.1996), биохимик, молекулярен биолог и генетик.
Академик (1989). Заместник-председател на БАН (1988—1989).

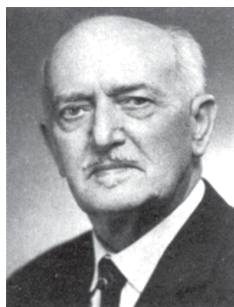
11 декември
80 г. от рождението на ИВАН Т. БЕРЕНД (11.12.1930), унгарски историк
и икономист.
Чуждестранен член (1988).

13 декември
100 г. от рождението на ЛИНДА САДНИК-АЙЦЕТМЮЛЕР (13.12.1910—
07.05.1998), австрийска славистка.
Чуждестранен член (1985).

14 декември
135 г. от рождението на ДОБРИ ХРИСТОВ ИВАНОВ (14.12.1875—
23.01.1941), композитор, музиколог, хоров диригент, музикален педагог
и общественик.
Дописен член (1929).

15 декември

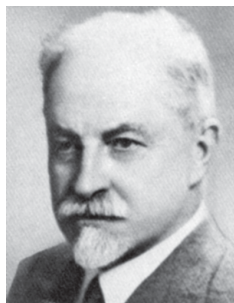
125 г. от рождението на **ИВАН ЙОСИФОВ БУРЕШ** (15.12.1885—08.08.1980), зоолог, ентомолог, библиограф и историк на българската зоология и естествознание.

Действителен член (1929).

15 декември

105 г. от рождението на **ДИОНИСИОС ЗАКИТИНОС** (15.12.1905-1993), гръцки историк.

Чуждестранен член (1976).

15 декември

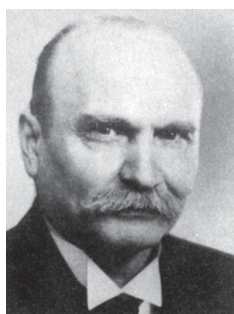
75 г. от смъртта на **ВАСИЛ НИКОЛОВ ЗЛАТАРСКИ** (14.11.1866—15.12.1935), историк-медиевист, археолог и епиграф, общественик.

Действителен член (1900). Подпредседател на БАН (1926-1935).

15 декември

120 г. от рождението на **КАРЛ МАЙЕР** (15.12.1890—04.05.1945), немски езиковед-славист.

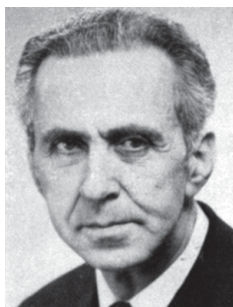
Чуждестранен член (1941).

15 декември

130 г. от рождението на **СТЕФАН МЛАДЕНОВ СТОЯНОВ** (15.12.1880—01.05.1963), езиковед.

Действителен член (1929). Дарител на БАН.

16 декември

105 г. от рождението на БЛАГОВЕСТ ИВАНОВ ДОЛАПЧИЕВ (16.12.1905—03.02.1974), математик.

Член-кореспондент (1967).

20 декември

165 г. от рождението на ФРАНЦ ТОУЛА (20.12.1845—03.01.1920), австрийски геолог и минералог.

Чуждестранен член (1898).

21 декември

35 г. от смъртта на КИРИЛ СПИРИДОНОВ МИРЧЕВ (03.12.1902—21.12.1975), езиковед.

Извънреден член (1945).

21 декември

15 г. от смъртта на БОРИС НИКОЛАЕВИЧ ПОНОМАРЬОВ (17.01.1905—21.12.1995), руски историк.

Чуждестранен член (1980).

23 декември

60 г. от смъртта на ПШЕМИСЛАВ ДОМБКОВСКИ (23.02.1877—18.12.1950), полски юрист.

Чуждестранен член (1929).

24 декември

85 г. от рождението на ЧАВДАР ЦОЛИН ДРАГОЙЧЕВ (24.12.1925—02.07.2000), лекар-кардиолог.

Член-кореспондент (1981).

24 декември

5 г. от смъртта на КИРИЛ МИШЕВ ИВАНОВ (20.08.1918—24.12.2005), географ.

Член-кореспондент (1977).

25 декември

135 г. от рождението на СТЕФАН ГЕОРГИЕВ ИВАНОВ (25.12.1875—14.07.1951), художник.

Редовен член (1941).

25 декември

130 г. от рождението на ДИМИТЪР ГЕОРГИЕВ МИХАЛЧЕВ (25.12.1880—18.01.1967), философ, социолог, обществен деец, дипломат.

Действителен член (1932). Председател на БАН (1944—1947).

25 декември

140 г. от рождението на КИРИЛ ГЕОРГИЕВ ПОПОВ (25.12.1870—06.05.1927), математик и статистик.

Дописен член (1919).

26 декември

130 г. от рождението на ИЛИЯ ДИМИТРОВ ЯНУЛОВ (26.12.1880—27.10.1962), юрист, социолог и общественик.

Дописен член (1937).

27 декември

135 г. от смъртта на ДИМИТЪР НИКОЛОВ БЛАГОЕВ (1840—27.12.1875), книжовник, общественик.

Дописен член (1871).

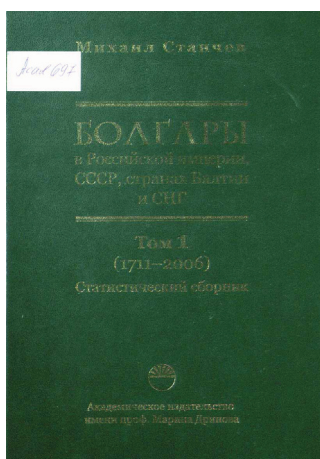
27 декември

75 г. от рождението на НИКОЛАЙ ИВАНОВ ПОПОВ (27.12.1935), стоматолог.

Академик (2003).

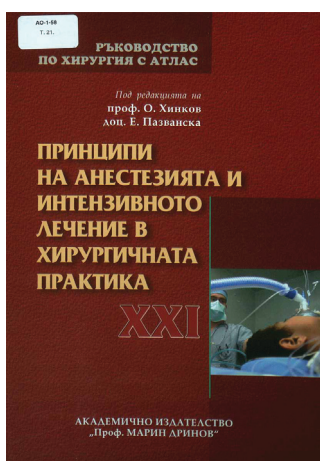

**КНИГИ ОТ АКАДЕМИЧНОТО ИЗДАТЕЛСТВО “ПРОФ.
МАРИН ДРИНОВ”,
ПОСТЪПИЛИ ВЪВ ФОНДА НА ЦЕНТРАЛНАТА
БИБЛИОТЕКА НА БАН
Евгения Станчева, E-mail: jeny@cl.bas.bg**

БОЛГАРЫ в Российской империи, СССР, странах Балтии и СНГ : Т. 1. (1711-2006) : Стат. сб. — София : Акад. изд. им. проф. Марина Дринова, 2009. — 620 с. : Резюме на болг. и англ. яз. ; Библиогр. с. 606-607
ISBN 9789543223473
System number [000123864]

Сборникът е посветен на статистическото описание на българското население в Руската империя, СССР, Прибалтика и ОНД и представлява сбор от статистически сведения за първите български преселници в Руската империя през XVIII в. на базата на извършени преброявания и данни за масовите преселения на българите в Бесарабската, Таврическата и Херсонската губерния през XIX в.

ПРИНЦИПИ на анестезията и интензивното лечение в хирургичната практика : Т. 21. / Под ред. на Олег Димитров Хинков, Евелина Евтимова Пазванска. — София : Акад. изд. проф. Марин Дринов, 2010. — 636 с. : ил. ; Показалец на понятията с. 620-633 ; Показалец на лекарствените продукти с. 634-636.
ISBN 9789543223015

System number [000139480]

Ръководството предоставя знания в областта на анестезиологията и интензивното лечение преди всичко на лекарите от хирургическите специалности.

**НОВИ ПОСТЪПЛЕНИЯ ВЪВ ФОНДА НА ЦЕНТРАЛНАТА БИБЛИОТЕКА НА
БАН**

Евгения Станчева, E-mail: jeny@cl.bas.bg

АНТЪНИ, Робърт. Тайните на пълната самоувереност : Овладейте тези прости принципи още сега! Преобразете се! Повярвайте! Направете го! / Робърт Антъни ; Прев. от англ. ез. Ирина Манушева. — София : Кибеа, 2009. — 208 с.

System number [000127416]

ISBN 954474486X

АСЕНОВ, Бончо Станоев. Основи на оперативно—издирвателната дейност / Бончо Станоев Асенов. — Варна : ВСУ Черноризец Храбър, 2009. — 255 с. : Библиогр. с. 254-255

ISBN 9789547154322

System number [000127771]

АТАНАСОВ, Владимир Атанасов. Никола Вапцаров в света на постмодерната комуникация / Владимир Атанасов Атанасов. — София : Просвета, 2009. — 396 с. : Резюме на англ. ез. с. 393-394 ; Библиогр. с. 384-392

ISBN 9789540123714

System number [000127933]

БИНЕВА, Светломира. Моят Радко и приятели : Мемоарна книга (1963-2008) / Светломира Бинева. — София : Бъдник, 2008. — 528 с. : сн. материал ISBN 9789549220438

System number [000127460]

БЛАГОВ, Крум. BG шпионите / Крум Благов. — [София] : Стандарт, 2009. — 64 с. : ил.

System number [000127916]

БОЖКОВ, Васил. Показатели за анализ на финансовите отчети на малки и средни предприятия / Васил Божков. — София : ОРКП Мисъл, 2009. — 40 с. : ил.

ISBN 9789548006118

System number [000127582]

БОЛДРИДЖ, Ейми. 100 съвета как да подредим цифровия си дом / Ейми Болдридж ; Прев. Дончо Николов ; Ред. Златина Сакалова. — София : National geographic България, Егмонт България, 2009. — 192 с. : ил. ; сн. ; табл.

ISBN 9789542703723

System number [000127412]

БУКАЙ, Хорхе. Писма до Клаудия / Хорхе Букай ; Прев. от исп. ез. Ева Младенова Тофтисова. — Пловдив : Хермес, 2009. — 255 с.

ISBN 9789542607915

System number [000127939]

БЪЛГАРИЯ. [Закопи и др. п.]. Граждански процесуален кодекс. — 14 актуализ. изд. — София : Сиби, 2009. — 320 с.

ISBN 9789547305892

System number [000125892]

БЪОЛ, Хайнрих. Изгубената чест на Катарина Блум / Хайнрих Бъол ; Прев. от нем. ез. Любомир Илиев. — София : Захарий Стоянов, 2010. — 133 с.

ISBN 9789540904641

System number [000127821]

ВЕРНАДСКИ, Владимир Иванович. Научната мисъл като планетарно явление / Владимир Вернадски ; Прев. Красимира Гановска. — София : Фондация акад. Сава Гановски, 2009. — 248 с. : Библиогр. след всяка тема ; Бележки под линия
System number [000121161]

ВЕРНЕР, Клаус. Черна книга на търговските марки : Машинациите на световните концерни / Клаус Вернер, Ханс Вайс ; Прев. Светослав К. Коев ; Ред. Свен Цорн. — актуализирано изд. — София : Дилок, 2008. — 380 с. : ил.
ISBN 9789549994728
System number [000127458]

ВЛАДИМИРОВ, Любомир. Рискметрия в екологичната сигурност / Любомир Владимиров. — Варна : Черноризец Храбър, 2009. — 280 с. : ил.
ISBN 9789547154407
System number [000127528]

ВЪЛКАНОВ, Велко. Търновската конституция в спор с времето / Проф. Вълкан Вълканов. — Варна : ВСУ Черноризец Храбър, 2009. — 392 с. : Бележки под линия ; Посвещава се на 130 годишнината от приемането на Търновската конституция — един символ и завет в новата българска история. ; Библиогр. с. 389-391
ISBN 9789547154292
System number [000127493]

ГЕНОВ, Желка. Социология / Желка Генова. — Варна : ВСУ Черноризец Храбър, 2009. — 317 с.
ISBN 9789547154384
System number [000127482]

ГОДИШНО счетоводно и данъчно приключване / Цветан Станкулов и др. — София : Икономика прес, 2009. — 502 с.
ISBN 9789549197839
System number [000127550]

ГРОЗДАНОВ, Антон. Договорът за морски превоз на товари / Антон Грозданов. — Варна : ВСУ Черноризец Храбър, 2008. — 271 с. : Бележки под линия ; Библиогр. с. 264-270
ISBN 9789547154155
System number [000127774]

ДАЙЪР, Уейн У. Вашата свещена същност : Пътят към истинската свобода / Уейн У. Дайър ; Прев. от англ. ез. Станислава Миланова. — София : Кибеа, 2009. — 385 с.
ISBN 9789544744991
System number [000127456]

ДЖЕНКИНС, Джон М. Космогенезисът на майте за 2012 г. / Джон М. Дженкинс ; Прев. от англ. ез. Любомир Атанасов ; Ред. Йордан Димитров. — София : Дилок, 2009. — 428 с. : ил.
ISBN 9789549994858
System number [000127452]

ДИАЛОЗИ за миналото, за да имаме бъдеще : Кн. 2. — София : Златен змей, 2007. — 356 с. : ил.
ISBN 9547430661
System number [000091521]

ДРАЕВА, Оля Недкова. Стряха над Дунава : Хайга = Avant au-dessus du Danube : Haiga = Eaves over the Dunabe : Haiga = Streășină peste Dunare : Haiga / Оля Недкова Драева. — Разград : Добрев прес, 2009. — 100 с.

ISBN 9789549238853

System number [000127591]

ДУЛЕВ, Дулинко Пеев. Живот ли е да го опишеш : Епиграми / Дулинко Пеев Дулев. — [Разград] : Полиграф, [2004]. — 14 с. : ил.

System number [000020225]

ЖИВОТОПИС [Герджиков, Никола Димитров] : Кн. 3. Лирика — София : Фараго, [2010]. — [304] с.

ISBN 9789548641449

System number [000127776]

ИЛИЕВ, Йосиф Илиев. Управление чрез мотивация / Йосиф Илиев. — Варна : ВСУ Черноризец Храбър, 2009. Бележки под линия ; Библиогр. с. 320-323 с. : ил. :

ISBN 9789547154261

System number [000127772]

ЙОЧОВ, Милен. Среднощна елегия : Поезия / Милен Йочов. — Разград : Полиграф, 2009. — 55 с.

ISBN 9789547731486

System number [000127890]

КОСТАДИНОВ, К. М. Наръчник за Водач на кораб до 20 БТ по море / К. М. Костадинов. — София : ОРКП Мисъл, 2009. — 179 с. : ил. ; Библиогр. с. 179

ISBN 9789548006125

System number [000127467]

КОТА '38. Поетичен сборник / Христо Ганов и др. ; Състав. Драгомир Шопов и др. — София : Фондация Устойчиво развитие за България, 2009. — 175 с. : сн. материал

ISBN 9789549174243

System number [000127595]

ЛАЙТ, Паула. Пътят към Свещената магия / Паула Лайт. — София : Дилок, 2009. — [254] с. : Бележки под линия

ISBN 9789549994896

System number [000128255]

МЕЖДУНАРОДНА научна конференция “Състояние и развитие на медиите след промените от 1989 г. в страните от Централна и Източна Европа”. София. 2008. Състояние и развитие на медиите след промените от 1989 г. в страните от Централна и Източна Европа, София, 5—7 декември 2008 / Състав. и науч. ред. Венко Кънев, Здравка Константинова ; Прев. Весела Генова и др. — София : Монд дипломатик България, 2009. — 303 с. : Бележки под линия

ISBN 9789549211955

System number [000123333]

МИЗОВ, Максим. Политическите предразсъдъци : Политологически ескизи / Максим Мизов. — София : Авангард прима, 2009. — 300 с. : Бележки след всяка тема

ISBN 9789543235575

System number [000119257]

МИЛАНОВ, Иван Господинов. Болка в неврологичната практика / Иван Господинов Миланов. — София : Медицина и физкултура, 2009. — 367 с. : Библиогр. с. 353-367
ISBN 9789544202774
System number [000127708]

МИХАЙЛОВ, Янчо. Трохите от пейзажа : Стихове / Янчо Михайлов. — София : Ръжана-Ю, 2009. — 30 с.
ISBN 9789549105698
System number [000127892]

НАРЪЧНИК по управление на събитията / Аста Беловиене и др. — Варна : ВСУ Черноризец Храбър, 2009. — 91 с. : ил.
ISBN 9789547154414
System number [000127898]

НЕДЯЛКОВ, Красимир. Институционалната система на Европейския съюз в контекста на новите реалности / Красимир Недялков. — Варна : ВСУ Черноризец Храбър, 2009. — 58 с. : ил.
ISBN 9789547154339
System number [000127852]

НЕНОВА, Анелия. Екологични аспекти на сигурността / Анелия Ненова. — Варна : ВСУ Черноризец Храбър, 2008. — 143 с. : ил. ; Бележки под линия
ISBN 9789547154193
System number [000127799]

НЕПОМНЯЩИЙ, Н. Н. 100 велики феномени / Н. Н. Непомнящи ; Прев. Л. И. Любенов. — Варна : Компас, 2009. — 560 с.
ISBN 9789547012295
System number [000127569]

ОВЧАРОВА, Снежанка. Ръководство по организация и технология на управление : Тезиси, казуси, тестове : [За студентите на ВСУ Черноризец Храбър] / Снежанка Овчарова. — Варна : ВСУ Черноризец Храбър, 2009. — 94 с. : ил. ; Библиогр. с. 93-94
ISBN 9789547154308
System number [000127827]

ПАВЛОВ, Павел. Държавна власт и държавна администрация : Уч. пособие / Павел Павлов, Светла Михалева. — 4. актуализирано и доп. изд. — Варна : ВСУ Черноризец Храбър, 2008. — 494 с. : ил. ; Библиогр. с. 492-494
ISBN 9789547154063
System number [000127796]

ПАВЛОВ, Павел. Основи на публичната администрация : Уч. пособие / Павел Павлов, Светла Михалева. — 6. доп. и прераб. изд. — Варна : ВСУ Черноризец Храбър, 2008. — 314 с. : ил.
ISBN 9789547154216
System number [000127795]

ПАВЛОВ, Павел. Стратегическо управление в публичния сектор : Уч. пособие / Павел Павлов, Светла Михалева, Лиляна Павлова. — 3. доп. и прераб. Изд. — Варна : ВСУ Черноризец Храбър, 2008. — 244 с. : Библиогр. с. 238-243
ISBN 9789547154070
System number [000127798]

ПАСТИРСКИ проповеди, беседи и слова в храм “Св. Георги”, Кърджали : С бележки в помощ на пастира [Свещеник Петър] : Свитък уу. — Кърджали : Родопи-Кърджали ЕООД, 2009. — 433 с. : Бележки под линия
ISBN 9789546170682
System number [000124400]

ПЕЙВЪР, Мишел. Прокуденият : Роман / Мишел Пейвър ; Прев. от англ. ез. Маргарита Дограмаджиян. — Пловдив : Хермес, 2009. — 268 с.
ISBN 9789542607755
System number [000127919]

ПЕТЪР Гарена свещеник. Проповеди. [Свещеник Петър] : Ч. 2 Пастирски проповеди, беседи и слова в храм «Св. Георги», Кърджали : С бележки в помощ на пастира : Свитък уу. — Кърджали : Родопи-Кърджали ЕООД, 2009. — 433 с. : Бележки под линия
ISBN 9789546170682
System number [000124400]

ПОБСТ, Сандра. Животни под заплаха : Науката се надпреварва с времето, за да спаси застрашените видове / Сандра Побст ; Прев. от англ. ез. Александър Качин. — София : Егмонт България, 2009. — 64 с. : цв. ил. ; Азбучник с. 61-62 ; Библиогр. с. 60
ISBN 9789542703501
System number [000127580]

ПОПОВ, Ангел. Горчива перла : [Поезия] / Ангел Попов. — 3. доп. изд. — София : Пропелер, 2009. — 134 с. : ил.
ISBN 9789543920433
System number [000127461]

ПРОЕКТ “От политиката към практиката”. Включване на ромското малцинство на местно равнище чрез обучително, административно и информационно въздействие върху общността / Сдружение “Миневра 3000”. — София : Сдружение “Миневра 3000”, 2008. — [192] с. : ил.
ISBN 9789543214358
System number [000127915]

РАН, Ото. Кръстоносният поход срещу Граала : Историята на албигойците / Ото Ран ; Прев. Светослав К. Коев ; Ред. Свен Цорн. — София : Дилок, 2008. — 330 с. : сн. материал
ISBN 9789549994681
System number [000127473]

РОДРИГЕШ душ Сантуш, Жозе. Кодекс 632 : Роман / Жозе Родригеш душ Сантуш ; Прев. от португ. ез. Йорданка Велинова ду Насименто. — Пловдив : Хермес, 2009. — 480 с.
ISBN 9542608098
System number [000127924]

СИМПСЪН, Катлийн. Аномалиите в климата : Науката се бори с глобалното затопляне и смущаващите метеорологични явления / Катлийн Симпсън ; Прев. от англ. ез. Александър Качин. — София : Егмонт България, 2009. — 64 с. : Азбучник с. 61-62
ISBN 9789542703556
System number [000127574]

СОЛОВЬОВ, Владимир Сергеевич. Лекции за Богочовечеството (1877-1881) / Владимир Сергеевич Соловьов ; Прев. от рус. ез. Димитър Мирчев. — София : Дилок, 2009. — 324 с.
ISBN 9789549994810
System number [000127475]

СПРАВОЧНИК по счетоводство : Счетоводно и данъчно отчитане на операциите / Георги Проданов и др. — София : Икономика прес, 2009. — 379 с. : ил.

ISBN 9789549197808

System number [000127554]

СТАМЕНОВ, Иван Донков. Последният кефалия на царя Иван Шишмана — севаст Огнян от Боженишки Урвич : Док. ист. повест / Иван Донков Стаменов. — [София] : Маус принт, 2009. — 40 с. : Прил. 8 с. цв. сн. ; Тълковен речник с. 33-40

System number [000127834]

СТАНКУЛОВ, Цветан. Преобразуване, несъстоятелност и ликвидация : Данъчни и счетоводни проблеми / Цветан Станкулов, Димитър Радонов. — София : Сиела, 2009. — 356 с. : ил.

ISBN 9789542804918

System number [000127552]

СТАРИДОЛСКИ, Любомир. Ангели на здравето / Любомир Старидолски. — [София] : Стандарт, 2009. — 64 с. : ил.

System number [000127917]

СТОЕВА, Красимира. Уроци по грим и горчив шоколад : Роман / Красимира Стоева. — Пловдив : Хермес, 2009. — 320 с.

ISBN 9789542608127

System number [000127780]

ТАЙНИТЕ на Третия райх : Т. 2. / Прев. от рус. ез. Мариян Петров. — София : Дилок, 2008. — 546 с. : сн.

ISBN 9789549994773

System number [000127567]

ТАТАРИТЕ в България — общество, история и култура : Сб. докл. от Кръгла маса, проведена на 29.05.2009 г. в гр. Добрич / Състав. на сб. Тодор Димов, Неджмедин Муртаза. — Добрич : Нилекта принт, 2009. — 107 с. : сн. ; табл.

ISBN 9789549150032

System number [000125548]

УИЛБЪР, Кен. Интегрална психология : Съзнание, дух, психология, терапия / Кен Уилбър ; Прев. от англ. ез. Иван Мурджев ; Ред. Людмила Андреева. — София : Дилок, 2005. — 396 с. : ил. ; табл. с. 373-392

ISBN 9549994325

System number [000031168]

УЛИВЕРОВА, Иванка. Брулена съдба. Документален разказ за живота на генерал Цвятко Баров / Иванка Уливерова. — Пловдив : Ракурси ООД, [2010]. 96 с. : сн.

ISBN 9789548852111

System number [000127843]

ФИЛИПОВ, Димитър. Към теория на развитието / Димитър Филипов. — Варна : ВСУ Черноризец Храбър, 2009. — 284 с.

ISBN 9789547154285

System numbr [000127902]

ХАГЪР, Никълъс. Тайната история на Запада : Влиянието на тайните общества върху Западната история от Ренесанса до XX век / Никълъс Хагър ; Прев. Людмила Андреева ; Ред. Димитър Козарев. — София : Дилок, 2008. — 520 с. : сн.

ISBN 9789549994766

System number [000127471]

ХАУФ, Моника. Митовете около масоните / Моника Хауф. — София : Дилок, 2007. — 200 с.
ISBN 9789549994629
System number [000127544]

ХЕСЕ, Херман. Сидхарта : Индийска повест / Херман Хесе ; Прев. от нем. ез. Любомир Илиев. — София : Захарий Стоянов, 2010. — [160] с.
ISBN 9789540904665
System number [000127874]

ХРИСТИЯНДЕМОКРАТИЧЕСКИ съюз — Германия. Да съхраним нашия свят. Защита на климата, околната среда и потребителите : Решения на Християндемократическия съюз, Германия / Прев. Виолета Георгиева. — София : НИБА Консулт, 2009. — 70 с.
System number [000127907]

ЦОЦОРКОВ, Лъчезар Димитров. 60 мига от моя живот / Лъчезар Димитров Цоцорков. — Български писател, 2009. — 372 с. : сн.
ISBN 9789544437015
System number [000127455]

ЧОРТОВ, Ангел. Цветето Ангар : Поезия / Ангел Чортов - Ангар. — София : Пропелер, 2009. — 143 с.
ISBN 9789543920525
System number [000127588]

ШАМОНИНА, Галина. Давайте говорить по-русски. Международные организации : Let's speak English. International organizations : [Учебник] / Галина Шамонина, Боряна Костова. Let's speak English. International organizations — [Варна] : ВСУ Черноморизец Храбър, 2008. — 192 с. : с ил.
ISBN 9789547154209
System number [000127937]

ЯНАКИЕВА, Веселка. Пенсиите. Какво трябва да знаем за тях? : Наредба за пенсиите и осигурителния стаж / Веселка Янакиева. — София : Икономика прес, 2007. — 246 с.
ISBN 9789549197884
System number [000091782]

ДАРЕНИ КНИГИ, ПОСТЪПИЛИ ВЪВ ФОНДА НА ЦБ НА БАН
Евгения Станчева, E-mail: jeny@cl.bas.bg

БИЦАЕВА-Стоянова, Римма. Генерал Иван Попкиров Кишелский — един из достойнеших българских патриотов / Римма Бицаева-Стоянова ; Ред. Милен Куманов. — Велико Търново : Ивис, 2009. — 207 с. : Указ. имен с. 198-201 ; Библиогр. с. 202-205
ISBN 9789548387545
System number [000133911]

БЛАГОПОЛУЧИЕ и доверие : България в Европа? : Сравнителен анализ по Европейското социално изследване (ESS) 2006/2009 / Състав. проф. д-н Николай Тилкиджиев, доц. д-р Лилия Димова ; Науч. ред. проф. д-н Николай Тилкиджиев. — София : Изток—Запад, 2010. — 568 с. : 92 табл. ; 89 фиг. ; Анотации на бълг. и англ. ез. ; Обща литература с. 535 - 548
ISBN 9789543217236
System number [000133388]

- ДИМИТРОВ, Любен Йоакимов. За десет педагози и психолози — мои учители и колеги : (По различни поводи) / Любен Йоакимов Димитров. — София : Вѳда Словѳена-ЖГ ; Фондация Човѳщина, 2009. — 514 с. : сн. ; 22 см. — Бележки под линия
ISBN 9789548846127
ISBN 9789549865110
System number [000126821]
- КАЦАРСКИ, Иван Стоилов. Основи на фотограметрията : (Записки) / Иван Стоилов Кацарски. — София : ГИС София ЕООД, 2002. — 496 с. : ил. +Прил. 14.3. ; Библиогр. с. [481]-482
System number 000133054]
- КАШЕВАРОВА, Наталия Григорьевна. Деятельность Оперативного штаба рейхсляйтера Розенберга в оккупированной Европе в период Второй мировой войны : Справочник-указ. архивных документов из киевских собраний / Наталия Кашеварова, Нина Малолетова. — Киев : Национальная библиотека Украины им. В. И. Вернадского ; Центральный государственный архив высших органов власти и управления Украины, 2006. — 576, [1] с.
ISBN 966024164X
System number [000095709]
- КИМ Сонг Донг. Мандала / Ким Сонг Донг. — София : СЕМАРШ, 2005. — 250 с. : Бележки под линия
ISBN 9548021714
System number [000108699]
- КО Мисук. История на корейската класическа литература / Ко Мисук, Чонг Мин, Чонг Пьонг-сол ; Прев. от корейски Со Ёънг Ким, Куон Джин Чой. — София : Изток-Запад, 2009. — 248 с. : Показ. на произведенията ; Показ. на имената
ISBN 9789543216437
System number [000133180]
- КУЛТУРА и културна политика в България. 1879-1944 : Нац. научна конф. / Науч. ред. Георги Марков и др. — Пазарджик : Беллопринт, 2009. — 479 с.
ISBN 97895491774038
System number [000123482]
- КУРОКЕЛИ, Ендре. Долината на феята или Потайностите на човешкото сърце : Роман / Ендре Кукорели ; Прев. от унг. ез. Светла Кьосева. — София : Ерго, 2008. — 456 с.
ISBN 9789549139099
System number [000110647]
- ЛОВАШ, Илдико. Излаз на Адриатика. Джеймс Бонд в Бачка : Роман / Илдико Ловаш ; Прев. от унг. ез. Юлия Крумова. — София : Ерго, 2008. — 256 с.
ISBN 9789549227918
System number [000112671]
- НИКОЛОВ, Елит Иванов. Знайно и незнайно : [Бесѳеди за Тодор Живков] / Елит Ив. Николов ; Ред. Йото Иванов. — София : Пропелер, 2010. — 384 с.
ISBN 9789543920556
System number [000128120]
- ПАЛЮШЕВ, Божидар Борисов. Световната конспирация в глобалната икономика и в духовната култура на човечеството : Духовната и окултната визия за бъдещето на света / Божидар Борисов Палюшев. — София : Дилок, 2008. — 635 с. : Библиогр. с. [624]-633
ISBN 9789549994834
System number [000119567]

ПРЕДСТАВИ за българския литературен канон : [Сб. материали от кръгла маса] : Кн. 1. / Авт. колектив ; Отг. ред. Сава Сивриев. — [Велико Търново] : Фабер, 2009. — 216 с. : Резюмета на англ. ез. след всяка статия ; Библиогр. след всяка статия
ISBN 9789544001209
System number [000133929]

ПРОКЪЛНАТИЯТ от исляма терор : [Сб. статии] / Състав. Ергюн Чапан ; Ред. Мехмед Юмер ; Прев. Сами Нури. — Пловдив : Фондация Роза, 2010. — 136 с.
ISBN 9789549186376
System number [000128151]

САЧЕВ, Евгений Иванов. Паметници на културата и историята : Теоретико—методологични и информационни проблеми / Евгений Иванов Сачев, Стоян Георгиев Денчев. — София : За буквите — О писменехъ, 2010. — 200 с. : Библиогр. с. 165-187
ISBN 9789548887632
System number [000126561]

СВИЛИНОВ, Дечко. Какво е дал Израел на света? : [Доклад на тържествено събрание на Швейцарската национална асоциация за Израел, 22. февруари 2009, Берн, Швейцария] / Проф. д-р Дечко Свиленов ; Прев. от нем. ез. — [София] : Верен, 2010. — 38 с. : Библиогр. с. 38
System number [000126812]

СПОМЕНИ [Ангелов, Милан Илчев] : Ч. 2. / Милан Ангелов. — София : Нов свят, 2010. — 140 с. : сн.
ISBN 9789548391269
System number [000128127]

ТАР, Шандор. Сивият гълъб : Роман / Шандор Тар ; Прев. от унг. ез. Мартин Христов.— София : Ерго, 2008. — 310 с.
ISBN 9789549139082
System number 000112672]

ТОДОРОВА, Богдана. Българският етнически модел - мит или реалност? / Богдана Тодорова, Максим Мизов. — София : Авангард прима, 2010. — 380 с.
ISBN 9789543236688
System number [000129062]

ТОДОРОВА, Тая Йорданова. Библиотечни политики / Тая Йорданова Тодорова. — София : Авангард прима, 2010. — 190 с. : ил. ; Бележки под линия ; Библиогр. с. 148-171
ISBN 9789543236589
System number [000130537]

ТОДОРОВА, Тая Йорданова. Списание «Български книжици» (1858-1862) на прага на Новото време : (С база данни на компакт-диск) / Тая Йорданова Тодорова. — София : За буквите — писменехъ., 2010. — [308] с. : ил. + Прил. [CD-ROM] (136 MB) : Резюмета на рус. и англ. ез. с. 305-307 ; Библиогр. с. 185-202
ISBN 9789548887700
System number [000130538]

ТОПАЛОВ, Ставри Атанасов. Приноси към проучване монетосеченето и историята в земите на Тракия от V в. пр. н. е. до средата на V в. от н. е. / Ставри А. Топалов. — [София] : Наско-1701, 2009. — 456 с. : фотогр. ; Резюмета на англ. ез. на
ISBN 9789548556217
System number [000128812]

ФОЛ, Александър Николаев. Thracian culture : Told and untold / Alexander Fol ; Transl. by Katerina Popova. — Sofia : Tangra TanNakRa, 2010. — 208 p. : photo. ; Bibliogr. p. 171-182
ISBN 9789543780617
System number [000127978]

ЦЕКОВ, Христо. Димитър Ценович. Касиерът на БРЦК / Христо Цеков. — 2. доп. изд. — София : Златен змей, 2010. — 280 с. : сн. ; Резюмета на бълг., рус. ; англ. и фр. ез. с. 275-278
ISBN 9548378213
System number [000130185]

ЦЕКОВ, Христо. Йорданка Филаретова - Госпожата / Христо Цеков. — София : Златен змей, 2009. — 283 с. : с портр. ; факс. ; сн.
ISBN 9789547760097
System number [000116870]

ЧЕРНЕНСКИ, Чавде. 139 документа : Кой, как и защо разпиля, разпродава и унищожава спастреното от книжовните имоти на българите в Македония и Одринско и други безценни издания? / Чавде Черненски. — София : Авангард прима, 2010. — [200] с. : ил. ; Бележки под линия ; Им. показалец с. 193-195 ; Библиогр. с. 196-[198]
ISBN 9789543237098
System number [000130186]

ШАПОШНИКОВА, Людмила В. За новото космическо мислене : Сб. статии / Людмила В. Шапошникова ; Прев. от рус. ез. Йоана Денева и др. — София : Национално сдружение "Ръорих", 2008. — 184 с. : сн. ; Бележки под линия
ISBN 9789549184020
System number [000105816]

ЯНЕВ, Николай Михайлов. Епопея за незабравимите : Лета Господни 1990-2010 / Николай Михайлов Янев - Будител. — [София] : Работилница за книжнина Васил Станилов, 2010. — 86 с.
ISBN 9789548248846
System number [000129780]